Samvirke

NR. 13, 1957
1. AUGUST

Når riget fattedes penge

Danske konger og dronninger har gennem tiderne søgt at øge statsindtægterne ved mange særegne metoder. Penge skulle der altid til, og det skal siges til de kronede hoveders ros, at fantasi og forudseenhed manglede de sjældent.

Dronning Margrethe regerede i Danmark 1376-1412 - det var på et tidspunkt, hvor man i de sydligere lande kunne købe sig syndsforladelse, aflad, mod kontante vederlag - og da hun opdagede, hvor god en forretning dette var, besluttede hun at indføre noget lignende i Danmark.

For at få penge ind på denne måde, måtte Margrethe sikre sig kirkens bistand, hvilket samtidig lettede hende i hendes arbejde med at forene de tre nordiske riger. Hun oprettede derfor - med kirkens velsignelse - Birgittinerklostret i Vadstena i Sverige. Det blev opkaldt efter den hellige Birgitta, som blev skrinlagt i klosterkirken i 1393.

Allerede ved klostrets indvielse startede Dronning Margrethe handelen med afladsbreve. Hun lod rejse en række boder på pladsen foran klostret, og fra disse boder solgtes i løbet af få dage tusinder af afladsbreve til de mange pilgrimme, der valfartede til det hellige sted. Dette gav klostret en god startkapital. Samtidige historikere beretter, at 30 skriftefædre arbejdede konstant i de dage, afladshandelen fandt sted. Margrethe fik sin part, klostret sin, og dronningen sikrede sig på den måde både penge og kirkens velvilje.

Se, disse mennesker, som købte sig syndsforladelse, troede, at de fik noget for deres penge - i dag forlanger man realiteter i form af værdier. Det vil imidlertid være klogt ikke at købe for alle pengene. Sætter man de overskydende penge i banken, får man også noget for dem - man får nemlig renter, og de penge, der går ind i banken, vil efterhånden vokse og blive til en kapital, som det er rart at kunne disponere over, hvis en uforudset situation skulle indtræffe. Andelsbanken har flere former for opsparing - alt efter formålet. Næste gang De kommer forbi banken - vi har 132 afdelinger og kontorer over hele landet - kom da ind og tal med os om hvilken opsparingsform, der passer bedst til Deres formål.

ANDELSBANKEN

Landet rundt

NIÅRIG MED VIOLIN TIL 3000 KRONER. *Vera Kvederis* fra Svendborg er så dygtig og lovende som violinist, at hun har fået overladt en violin af ædel, italiensk herkomst. Instrumentet, der er 3000 kr. værd, blev skænket Fyns musikkonservatorium ved 25-års jubilæet, og konservatoriet lod det gå videre til den niårige kunstnerinde.

DEJLIGT LEGETØJ. *En modeljernbaneklub havde et vældigt jernbaneanlæg i en boligkarres kælder i Hillerød (billedet til venstre). Anlægget voksede, mens medlemstallet gik ned, til sidst var der kun én mand: tandlæge Grabowski, som nu er generaldirektør for jernbanen. Heldigvis har han ingen mangel på hjælp til jernbanedriften, de to sønner er flinke sporskiftere.*

I KRAVLEGÅRD. Forpagter Svend Jørgensen på den berømte Bispegård i Lejre ved Roskilde, har skaffet græsning til 19 pct. flere køer ved at indføre stribegræsning. Populært sagt, betyder det, at køerne anbringes i en slags kravlegård. Den er indhegnet af et elektrisk hegn, der kan flyttes på fem minutter. (Herunder.)

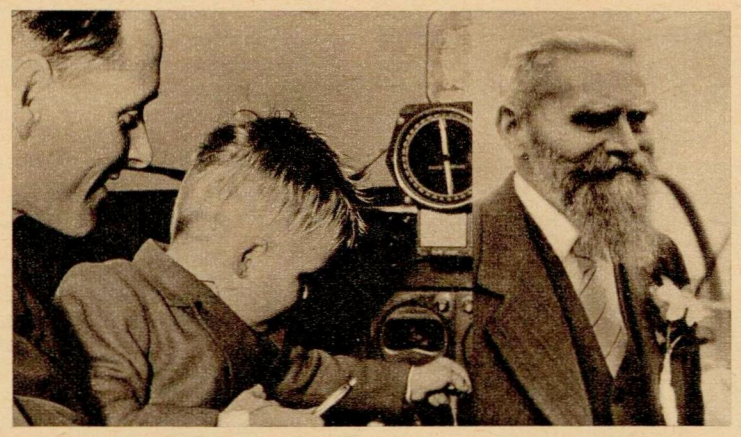

YNGSTE OG ÆLDSTE. *Den ældste udvandrer, der har forladt landet, er den 91-årige, fhv. gårdejer Chr. Jensen, Beringbro ved Hørning, som for kort tid siden rejste til Amerika. Omtrent samtidig rejste den yngste udvandrer, som er rejst alene, nemlig den treårige Oliver. Hans mål var Australien. Oliver, der hidtil har været i pleje i et børnehjem i Aalborg, satte sig før afrejsen grundigt ind i kunsten at styre en flyvemaskine.*

TORTURINSTRUMENT. Ved vejlerne på grænsen mellem Thy og Hanherred fandt man en odderfælde, forsynet med spidse pigge. Fældens spændkraft er så stor, at der skal en voksen mands hele vægt til at spænde den. Til gengæld er fælden så fintmærkende, at blot et ubetydeligt tryk får den til at klappe sammen. Torturinstrumentet var anbragt et sted, hvor egnens drenge ynder at soppe.

FARVEL TIL IDYLLEN. *Idyllisk lå Kregme gamle brugs ved landevejen Hillerød-Frederiksværk, men den var ikke særligt egnet til moderne butiksdrift. Brugsforeningens ledelse indså, at der var behov for bedre indkøbsforhold her i et af Nordsjællands travle hjørner, nær den stærkt voksende industriby Frederiksværk og nær det nordsjællandske „sommerland". Derfor opførtes den smukke butiksbygning, som ses herover. Brugsen har både kolonial og viktualie, uddeleren bor i et ligeledes nyopført hus bag den nye butik.*

VED OMBYGNING har man i Marrebæk skaffet sig tre gange mere plads end tidligere, og brugsens butiksareal er udvidet fra 30 til 90 kvadratmeter. Det varer vist ikke længe, før man må lede efter „den lille, hyggelige brugs" i et af vore frilandsmuseer.

Forsiden: Det er ikke nok, at man som førhen overlader planterne til at passe sig selv, hjulpet af det, sol og regn og vind kan gøre. Høns og blomster skal man snakke med, for ellers kommer der ikke noget godt ud af det, sagde de gamle. Men i vore dage klarer man sig ikke med snakken alene. Gartneren har mange hjælpemidler, vigtigt er det med sprøjtning, så skadedyr, sygdom og ukrudt holdes nede. Midt i det vældige blomsterbed står gartneren på vort forsidebillede, i færd med sprøjtning.

Samvirke

MED HINANDEN FOR HINANDEN

Udgivet af Fællesforeningen for Danmarks Brugsforeninger
Ansvarshavende redaktør: Eggert Nielsen

30. årgang nr. 13. 1. august 1957

ET 5-GRENET AKTIONSPROGRAM

REAKTIONEN på Meisdalshagens forslag ved det nordiske stævne på Kronborg om en udvidelse af Nordisk Andelsforbunds rammer lod ikke vente længe på sig.

Som tidligere omtalt i Samvirke foreslog den norske fællesforenings formand, fhv. finansminister Meisdalshagen at hæve NAF op til at være et midtpunkt for al kooperativ aktivitet i Norden på linie med Nordisk Råd. Hidtil har NAFs virksomhed i det store og hele været begrænset til rent forretningsmæssige anliggender, nemlig fælles import af oversøiske varer til de nordiske fællesforeninger og tilsvarende eksport af de samme organisationers industriprodukter.

DETTE arbejde ønskede Meisdalshagen bragt et stort skridt længere frem. Hans forslag gik ud på at organisere NAF som bindeled for samtlige nordiske andelsinteresser. På samme måde som de nordiske lande har gjort det i Nordisk Råd burde de nordiske fællesforeninger gennem NAF specialisere deres arbejde ud til alle de felter, hvor deres interesser mødes – produktionsmæssigt, forretningsmæssigt og ideologisk – således at man samlede sig i arbejdsgrupper til løsning af hver enkelt opgave, gennemdrøftede problemerne ud fra andels-ideerne og pegede på alt det, som man ønskede taget op i første omgang.

Et forslag med store perspektiver – i særlig grad velkomment, fordi det kom fra Norge.

KUN tre uger efter samledes på den norske andelsskole ved Oslo fire 10 mands delegationer fra Sverige, Norge, Finland og Danmark til et tillidsmandskursus, hvor bl. a. FDBs førstedirektør Ebbe Groes, FDBs næstformand, forstander Aagaard, rektor Sohlenius, Stockholm, og organisationschef Peder Søiland, Oslo, talte.

Her uddybede Olav Meisdalshagen sit forslag, og der var på stævnet enighed om, at det nordiske samarbejde burde fremmes mest muligt.

Dette gav sig udtryk i vedtagelsen af en resolution til Nordisk Andelsforbunds bestyrelse, i hvilken de fire delegationer faktisk går ind for et 5-grenet aktionsprogram.

FORUDEN den virksomhed, der allerede udøves af NAF gennem import og eksport, ønsker man

- at bestyrelsen for NAF viser spørgsmålet om en fælles kooperativ produktion i Norden den største opmærksomhed og snarest foretager nødvendige forholdsregler for at fremme en sådan produktion,
- at NAF tager initiativet til oprettelse af en afdeling, som skal undersøge mulighederne for en samordning af de kooperative kræfter i Norden indenfor de forskellige produktionsområder, altså et slags forskningsorgan,
- at der indenfor NAF oprettes et oplysningsråd, som i samarbejde med de respektive landes fællesforeninger skal søge at vinde forståelse og interesse for et udvidet nordisk samarbejde.

IKKE mindst det sidste har sin store betydning, da alt reformarbejde af det vældige omfang, som nordisk økonomisk samling indbefatter, kræver en grundig orientering om mål og midler, om fordele og ulemper, om forbrugerinteressernes fortrinsret overfor produktionsinteresser, om storsyn kontra snæversyn – om alt det, som kan bringe den nordiske samling i fare for at blive torpederet af stærke kræfter bag kulisserne, hvis befolkningerne ikke lærer at forstå, at hvad der tabes ved det nordiske fællesmarked er bagatteller i forhold til, hvad der vindes.

Derfor sætter vi vor lid til, at Nordisk Andelsforbund snarest muligt systematiserer et forsknings- og oplysningsarbejde, som kan danne det teoretiske og ideologiske grundlag for de store ting, som senere skal ske.

FORKERT BRUG AF SPAREKNIVEN

FINANSUDVALGETS *afvisning af en bevilling på 31,700 kr. til delvis dækning af igangsættelses-udgiften for det nye varedeklarationsnævn er et hårdt slag mod de prisværdige anstrengelser, der i denne vigtige sag har været udfoldet både fra forbrugernes og erhvervenes side.*

VEL *skal der spares yderst nøjeregnende med statens midler, ikke mindst i en krisetid, men det må ikke glemmes, at skatteyderne også er forbrugere, og der er al mulig grund til at tro, at varedeklarationsnævnets planlagte indsats til fremme af frivillig kvalitetsmærkning af detailhandelens varer ville betyde samfundsmæssige besparelser af en ganske anden størrelsesorden end 31,700 kr.*

For det andet må man huske på, at meningen ingenlunde var at gøre nævnets virksomhed afhængig af statsfinanciering ud i al fremtid, sådan som tilfældet er med så mange andre bevillingsformål. Kun i de tre første år skulle staten yde et tilskud, der vel at mærke modsvaredes af et bidrag af akkurat den samme størrelse fra en række forbruger- og erhvervsorganisationer. Herefter venter man, at varedeklarationsnævnet ville være så godt indarbejdet, at det kan hvile økonomisk i sig selv.

SET *i dette lys forekommer Finansudvalgets brug af sparekniven for en gangs skyld besynderlig. Her er simpelthen tale om et rationaliseringstilskud, og erhvervslivet havde selv vist sin gode vilje ved at ville deltage i nævnets startudgifter på lige fod med staten – et tilsagn, der bortfalder ved Finansudvalgets afslag.*

Reklamekampagner, ikke altid lige oplysende for forbrugerne, florerer mere end nogensinde. Den ene nye vare efter den anden sendes ud på markedet i stadig stigende tempo. En mere nøgtern viden om varerne, end reklamen giver, er i allerhøjeste grad påkrævet – sådan som også kvalitetsmærkningskommissionen fremhævede i sin betænkning fra 1956, der var blevet til efter 6 års arbejde.

Forsinkelsen af varedeklarationsnævnets virkeliggørelse kan i det lange løb blive en temmelig dyr besparelse.

Vælter kolossen omkuld?

ENDELIG kom den med forventning imødesete hjælpe-aktion fra monopolmyndighederne til Dansk Landbrugs Andels-Maskinindkøb i dets kamp for at bryde den langvarige boycot, som næsten hele den private maskinbranche herhjemme uden blusel havde iværksat i håb om at kværke dette landmændenes eget foretagende. Hjælpen er kommet i form af et påbud fra Monopoltilsynet om øjeblikkelig at ophæve de graverende bestemmelser, der muliggør blokaden. Endnu mangler en udtalelse fra monopolmyndighedernes ankeinstans, hvortil sagen er appelleret af aftalens deltagere – men ikke desto mindre skal Monopoltilsynets påbud straks efterkommes.

BEGIVENHEDEN kommer slet ikke som nogen overraskelse, for det måtte være åbenbart for enhver, at landbrugsmaskinbranchens diktatoriske fremfærd var uforenelig med lovens bestemmelser om frie og lige vilkår for adgangen til erhvervsudøvelse. I centrum af kartelaftalen står nemlig de berygtede *eksklusivbestemmelser,* der var ensbetydende med, at alle aftaledeltagere – fabrikanter og importører såvelsom maskinhandlere og smede – var afskåret fra at handle med udenforstående virksomheder, herunder altså Andels-Maskinindkøbet. Kartellet omfatter langt den største del af omsætning af landbrugsmaskiner i dette land. I aftalen deltager nemlig

★ for det første to importørforeninger, gennem hvilke hovedparten af landbrugsmaskinimporten foregår, dog bortset fra traktorimporten, der i udstrakt omfang varetages af tre store selskaber, som er undtaget fra kartellets blokadebestemmelser, selvom de står udenfor kartellet,

★ for det andet branchens fabrikantorganisation, der dækker så godt som alle landets ca. 50 landbrugsmaskin-fabrikker,

★ for det tredie Dansk Maskinhandlerforening, der med sine 350 medlemmer antagelig omfatter flertallet af lagerførende maskinhandlere,

★ for det fjerde Jyllands og Øernes Smedemesterforeninger, som med sine ca. 5000 medlemmer rummer langt de fleste af smedene.

I Monopoltilsynets kritik af hele branchens konkurrenceregulering bemærkes utvetydigt, at det i praksis vil være så godt som udelukket, at fabrikanter og importører kan stå uden for aftalen, medmindre de er store nok til at kunne oprette et selvstændigt forhandler-net. Det samme gælder den maskinhandler eller smed, der siger nej til at være med i kartellet.

Hvordan skulle Andels-Maskinindkøbet skaffe sig en ligeberettiget konkurrencestilling under en så hårrejsende brancheordning?

Efter i 1954 forgæves at have søgt optagelse i maskinkartellet, fordi man for enhver pris ville sikre sig normale handelsforbindelser, påbegyndte Andels-Maskinindkøbet i 1955 et salg af skæreblæsere gennem andelsmejerierne, der er interesseret i disse maskiners udbredelse af hensyn til mælkens kvalitet. I kraft af denne ordning blev skæreblæserne 200–250 kr. billigere end skæreblæsere af andre fabrikater.

Samarbejdet med mejerierne gav anledning til megen bitterhed i maskinbranchen, der udnyttede det som en ekstra begrundelse for at udelukke maskinindkøbet fra at blive optaget som forhandler, men det korte og det lange var, at andelsselskabets initiativ gav stødet til en aktiv priskonkurrence, der sparede landmændene for millioner, uden at det dog lykkedes de private maskinforhandlere at sælge skæreblæsere i tilsvarende udstyr billigere end Andels-Maskinindkøbet.

Blandt de andre ejendommelige begrundelser for at boycotte maskinindkøbet har karteldeltagerne over for Monopoltilsynet anført, at maskinindkøbet er oprettet og finansieret af forbrugere, at maskinindkøbet har de store landbrugsorganisationer og andelsforetagender bag sig, og at maskinindkøbet er gunstigere stillet end de øvrige aftaledeltagere, fordi det samtidig er importør, fabrikant og forhandler.

Bag dette åbne mistillidsvotum, som landmændene nok skal vide at svare på, ligger simpelthen en rystende angst for en ny konkurrent. Af Monopotilsynets redegørelse fremgår endvidere, at kartellets ledelse ønsker diktatorisk ret til at afgøre, hvem der er kvalificeret til at handle med landbrugsmaskiner i Danmark, „for at sikre en sund og loyal omsætning"!!!

Monopoltilsynets svar er kort og godt, at det må være hver enkelt virksomheds egen sag ud fra sine erhvervsmæssige interesser at bestemme, med hvem den vil handle.

Mange aftaledeltagere har set deres fordel i at træde i forretningsforbindelse med Andels-Maskinindkøbet, men har ikke turdet.

Forhåbentlig giver Monopoltilsynets afgørelse stødet til, at et normalt samarbejde nu kommer i gang på alle fronter. Ikke mindst smedene bør gøre sig klart, at maskinkartellets regime nu må betragtes som uforligeligt med landets lov og ret.

LIVLIGERE GENERALFORSAMLINGER

Hvorfor *kan man ikke købe hvilkensomhelst vare i sin brugsforening? Hvorfor standardiseres varelageret? Hvorfor vil det være kortsynet, hvis en forenings medlemmer forlanger hele overskudet udbetalt som dividende? Hvorfor er kreditten en svøbe?*

Dette er blot nogle enkelte af de mange spørgsmål, som angår medlemmerne direkte. Men hvor skal de gå hen for at få forklaret sig problemerne i sammenhæng?

Intet *ville være naturligere, end at det sker på foreningens generalforsamling, og derfor beskæftigede specielt dette emne uddelerrepræsentanterne i FDBs kredsudvalg, da de for kort tid siden samledes til et stævne på Breidablik.*

I en resolution ved stævnets afslutning fremsattes ønsket om at gøre såvel brugsforeningernes generalforsamlinger som FDBs kredsmøder mere oplysende og levende.

Man peger specielt på de af FDBs oplysningsafdeling udarbejdede statistiske tavler som velegnede til formålet. Endvidere fremhævede man, at det ville forhøje en generalforsamlings værdi, hvis en af uddeleren udarbejdet redegørelse for samspillet mellem de mange butiks- og vareproblemer kunne indgå som led i formandens beretning eller blive forelagt af uddeleren personlig.

Ved kredsmøderne kunne man på tilsvarende måde tænke sig at udnytte den gode mulighed, der tilbyder sig til at oplyse og påvirke brugsforeningernes tillidsmænd ved hjælp af let tilgængeligt og overskueligt statistisk materiale, f. eks. i form af lysbilleder.

Endelig fremhæver resolutionen betydningen af en bedre kontakt med husmødrene og især ungdommen ved arrangement af endnu flere husmoderdage, korte kursus, konkurrencer o. lign.

Navnlig *når det gælder generalforsamlingerne må det indrømmes, at den appel, resolutionen fremsætter, er velmotiveret. Kun sjældent fremkommer beretning og regnskab i en form, som gør dem levende for medlemskredsen. Tal og driftsoplysninger uden forklarende kommentarer, som gør sammenhængen i foreningens dispositioner indlysende, er ikke af synderlig værdi for medlemmerne. Skal interessen vækkes, må mere anskuelige metoder anvendes.*

Lad det derfor ikke blive ved resolutionen alene.

INGEN SPLINTER AF SELVSTYRET

Det er da både naturligt og forståeligt, at uddelerne føler sig ilde berørt, når en af deres kolleger svigter sit ansvar overfor sin brugsforening, sagde Uddelerforeningens formand A. Rasmussen, Sdr. Kongerslev, ved Uddelerforeningens generalforsamling i anledning af, at en længere række artikler i Uddelerbladet i den senere tid har rejst kritik mod den nuværende revisionsordning i brugsforeningerne.

Formanden bemærkede hertil, at hvis revisionen blot overalt i vore foreninger ville foregå omsorgsfuldt og efter givne regler, således som de er beskrevet af revisor Bøgh Sørensen i FDBs tillidsmandshåndbog, ville han anse den nuværende revisionsordning for tilfredsstillende.

Formanden skitserede i korte træk revisionsordningen som den er bygget op ved at inddrage de bedste og mest interesserede tillidsmænd i arbejdet med regnskab og revision – og med foreningens frivillige tilslutning til FDBs kredsrevision som baggrund. Men hver enkelt brugsforening har sin suverænitet, hvorfor hverken FDB eller Uddelerforeningen kan diktere en ændring. Der er imidlertid i de anførte indlæg i Uddelerbladet direkte fremsat en opfordring til bl. a. Uddelerforeningens ledelse om, at nu må „der gøres noget".

Jeg vil gerne som svar herpå sige, erklærede formanden, at Uddelerforeningen hidtil har og også fremefter vil støtte enhver bestræbelse, der tilsigter at skabe det mest hensigtsmæssige regnskab og den mest betryggende revision i vore brugsforeninger. Det er muligt, at der er områder, som bør skærpes, men vi ønsker ikke fra vor side noget „andet grundlag".

Mulige udbygninger ønsker vi derfor indført i vor nuværende revisionsordning, udtalte formanden videre. Ingen revisor – selv om han virker „på et andet grundlag" – kan sikre mod uærlighed, men flere kræfter må samarbejde for at hjælpe, når en uddeler ikke magter sin opgave. – Og her har vi kolleger ofte et stort ansvar.

Igennem et klart og overskueligt regnskab må uddeleren følge sit forhold overfor sin forening. – Jeg kan i denne forbindelse ikke tilbageholde min forbavselse over, at der stadig findes uddelere – de er forhåbentlig få, men mærkværdigvis ofte at finde blandt yngre og velskolede kolleger – der ikke fører en virkelig kontrol med deres daglige forbrug af varer og med hævet à conto-løn, hvilket jo også er et direkte brud på mønster-kontraktens bestemmelser.

Principielt har formanden ret, når han fremhæver værdien af, at foreningernes selvstyre også markeres ved, at de selv vælger deres revisorer og i øvrigt søger bistand hos FDBs kredsrevision. Det er en sund tanke, at ansvaret bør ligge indenfor foreningernes egen medlemskreds.

Men uden at gå dette selvstyre for nær, kan det dog siges at være på sin plads, om man på et par enkelte punkter udstyrede FDBs kredsrevision med noget mere end *rådgivende* indflydelse. Vi tænker navnlig på konstateringen af kassebeholdningens tilstedeværelse og de udestående fordringers omfang.

Desværre kan der fra de sidste år vises nogle graverende eksempler på, at den lokale revision komplet ansvarsløst har svigtet sin opgave på disse felter. I et bestemt tilfælde påpegede FDBs kredsrevisor ved regnskabsgennemgangen en uforholdsmæssig stor kassebeholdning, som han ikke kunne forklare sig var uanvendt i driften. Men da den lokale revision erklærede at have konstateret beholdningens tilstedeværelse, kunne han først på et langt senere tidspunkt få bekræftet sin mistanke til, at der var noget galt.

Hvis han havde haft myndighed til at kræve beholdningen konstateret straks på stedet og på samme måde haft adgang til at tage stikprøver i mængden af opgivne udestående fordringer, havde han hurtigt kunne skaffe sig beviser for, at foreningens ledelse ikke var sin opgave voksen.

Der går ingen splinter af det lokale selvstyre ved at give udenforstående adgang til at kontrollere rent faktiske forhold.

... skal industrien være "vores allesammens" kok?

EN ENKELT maskine presser saften ud af 2000 appelsiner pr. minut . . . 2000 høns gøres i stand pr. time i en automatisk fabrikationsserie . . . 100 hakkebøffer formes pr. minut . . . 1800 ænder slagtes, renses, pakkes og fryses pr. dag på en middelstor fabrik . . .

Så overlegen er effektiviteten i den moderne levnedsmiddelindustri.

Tænk så på de millioner af timer, vore husmødre stadig ofrer på samme arbejde. Ifølge amerikanske undersøgelser kan husmoderen spare 4 arbejdstimer daglig ved at gå over til at servere industrielt tilberedte måltider – for Danmarks 1.4 mill. husstande ensbetydende med en daglig tidsgevinst på 5.6 mill. timer, der kunne udnyttes til gavn for børnene, til fritidssysler og til *hvile*. Endnu kaldes køkkenet landets største arbejdsplads, men slag i slag vil industrien overtage en stigende del af madlavningen.

Sådan tegner perspektiverne sig for fremtidens mad. Mange er bekymrede ved udsigten til at skulle leve af industrimad, men det beror som regel på misforståelser, siger chefen for Slagteriernes Forskningsinstitut, *Mogens Jul,* i en samtale med *Samvirke* om fremtidens „menukort".

Hvorfor fabriksfremstillet mad?

Voksende industriel madlavning kan vi ikke undgå alene af den grund, at der ellers ikke vil være mad nok. Næsten overalt daler tallet på landbrugsbefolkningen, mens byerne vokser. Følgen er, at stigende mængder af levnedsmidler må transporteres, ofte ad lange afstande. Under disse vilkår bliver industriel konservering, fryseteknik m. m. ganske enkelt en livsnødvendighed. Samtidig vokser behovet for halv- eller helfabrikeret mad, fordi en stadig bredere strøm af kvinder går ind i erhvervsarbejde.

200.000 landbrugsbedrifter skal herhjemme sørge for mad til 4.3 mill. danskere plus millioner af udenlandske forbrugere. Allerede i 1950 svarede vor samlede levnedsmiddelproduktion til syv millioner menneskers kaloriebehov. Det betyder, at der må foregå en fødevarefordeling af vældige dimensioner, og til at sikre dette madbjergs kvalitet har vi stadig mere brug for levnedsmiddelindustriens forædlingsmetoder.

Uden moderne mejeriteknik ville byerne f. eks. ikke kunne forsynes med mælk. Jo flere mennesker, des større fordelings- og opbevaringsproblemer. Heraf kommer bl. a. en fornyet interesse for helsterilisering af mælk i stedet for pasteurisering, der kun giver kortere holdbarhed.

Hvad er „naturlig" mad?

Industrielt fremstillede madvarer mødes ofte med den indvending, at det ikke er „naturlig" mad. Men hvad er det?

Tænker man på maden, som den foreligger fra naturens hånd, har vi ikke spist naturlig mad de sidste 1000 år, siger dir. Mogens Jul. F. eks. er klipfisk en slags industrimad, som i mange århundreder hørte til blandt vore hovednæringsmidler.

Men smagte maden ikke bedre i „gamle dage"? Vist ikke nej. Når maden altid påstås at have smagt bedre, „som vor mor lavede den", skyldes det i reglen vor dårlige „smagshukommelse". Smagsevnen forringes, jo ældre vi bliver. I vor barndom og ungdom gav vi os i kast med bordets goder med langt større appetit. Det flæsk, man spiste i Danmark for 150 år siden, ville vi således i dag have spyttet ud igen med alle tegn på væmmelse. Smagen var ubehagelig og oliet.

Atombestrålet mad?

Til alle tider har menneskene søgt at konservere fødevarer – blot er metoderne i dag langt bedre end nogensinde.

Navnlig krigene har bidraget kolossalt til forbedring af konserveringsmetoderne. Varmesterilisering af mælk medvirkede til Napoleons militære triumfer. Den moderne levnedsmiddelteknik var med til at muliggøre de allierede troppers invasion i Europa under sidste krig. Da russerne i efterkrigstiden blokerede landforbindelserne til Berlin, så vestmagterne måtte etablere en luftbro, var frosne appelsinkoncentrater i dåser den eneste udvej til at forsyne byens befolkning med naturligt C-vitamin.

De store folkemængder i troperne, hvor jorden er kvælstoffattig, vil næppe nogensinde få æggehvide nok, hvis det ikke kan ske gennem billige, konserverede produkter fra de tempererede egne.

Også atomforskning kan forbedre levnedsmiddelteknikken. I Slagteriernes Forskningsinstitut arbejdes i øjeblikket med spørgsmålet om madkonservering gennem radioaktiv bestråling. Når mange synes, at f. eks. en friskstegt bøf smager bedre end dåsebøf, skyldes det bl. a., at konserveringen medfører stærk varmebehandling. Atombestråling kan måske medføre en lempeligere varmebehandling til gavn for smagen. Det er en misforståelse at tro, at maden bliver radioaktiv af denne bestråling og dermed farlig. Det ville være det samme som at hævde, at kogt mad er farlig, fordi det er farligt selv at blive kogt!

Industrimad og folkesundhed

At konserves i bakteriologisk henseende er noget af det mest sikre, der findes, ved de fleste, men megen overtro kommer derimod til orde med hensyn til konserverede varers næringsværdi og vitamininhold. Og dog rummer f. eks. industrielt behandlede grøntsager og frugter betydelig flere vitaminer end mange af de friske varer, der sælges. Kartofler ville sidst på vinteren ikke kunne måle sig vitaminmæssigt med kartofler, konserveret straks efter høsten. For dåseærter har det vist sig, at vitaminindholdet i selve ærtesæsonen er lidt ringere end i ærter, der tilberedes hjemme, men til gengæld højere end i ærter, der laves i storhusholdninger, folkekøkkener o. lign. Og så må man ikke glemme, at den industrielle konservering sikrer adgang til vitaminrige grøntsager hele året igennem.

Er det ikke bedre at konservere selv? Rent bortset fra, at husmoderen aldrig som industrien vil være i stand til at udnytte alle teknikkens nyeste fordele, ville hjemmekonservering være langt dyrere, målt i arbejdsmængde. Dertil kommer, at moderne bylejligheder ikke har plads til

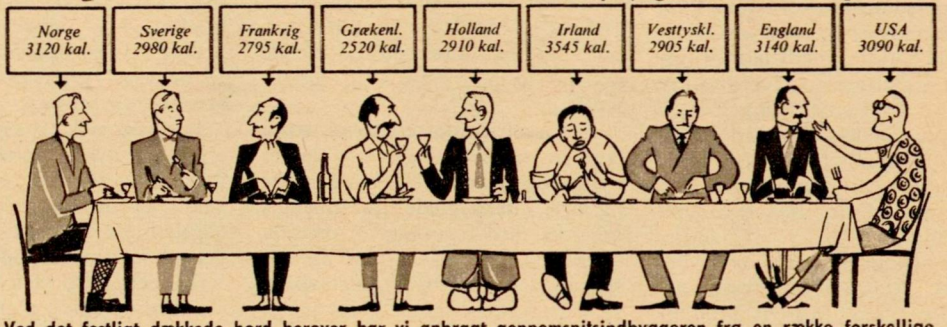

Ved det festligt dækkede bord herover har vi anbragt gennemsnitsindbyggeren fra en række forskellige nationer foran deres daglige kalorieportion (baseret på de seneste tal). Danskerens gennemsnitlige kalorieforbrug, der fremgår af tegningen øverst på næste side, overflyves kun af Irland. Fremtidens „industrialiserede" føde vil kunne nedsætte den kaloriemængde, vi spiser, til gavn for helbredstilstanden.

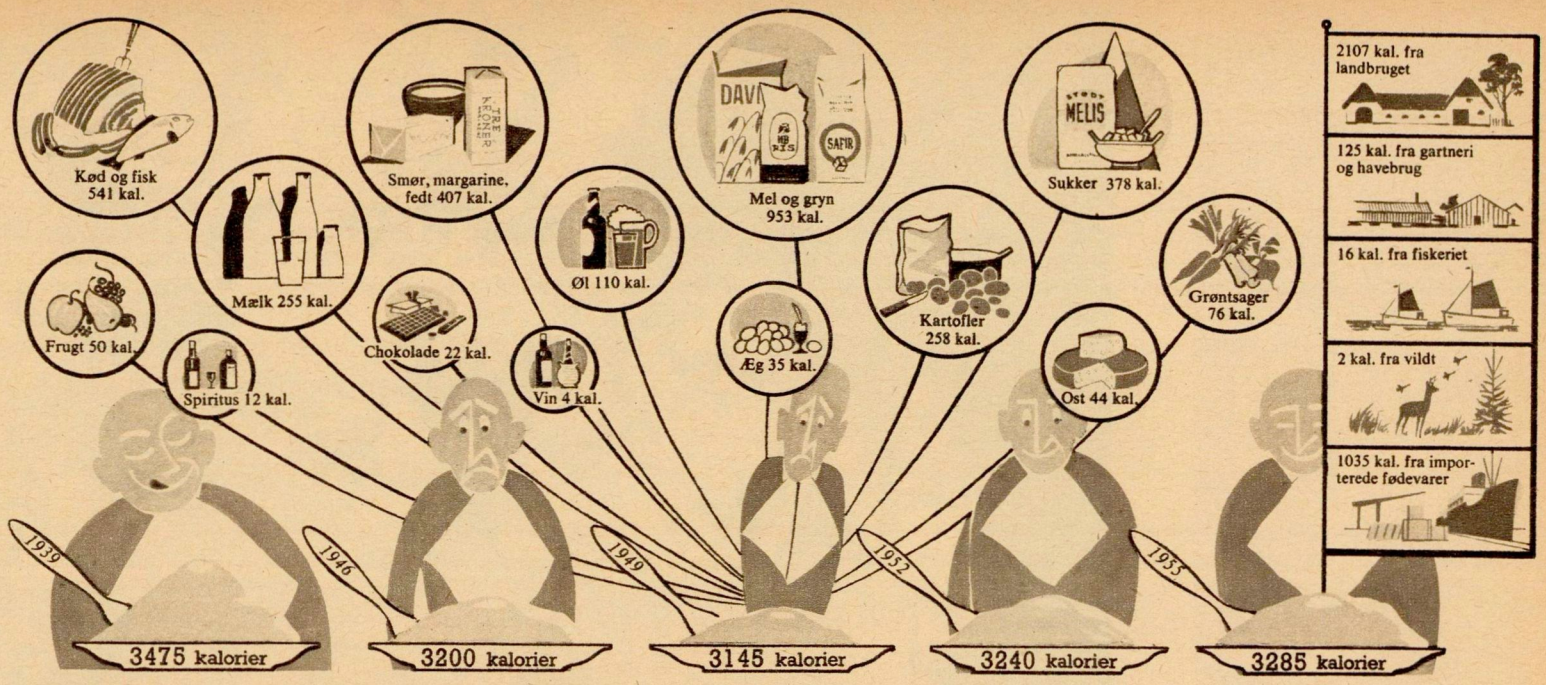

De fem store madtallerkener på tegningen viser, hvordan gennemsnitsdanskerens daglige forbrug af kalorier har udviklet sig siden før den anden verdenskrig. Efter krigen var det sunket, men i de senere år har det sneget sig opad igen (1955 viser dog fald i forhold til det foregående år). Ved dagsportionen i 1949 er anskueliggjort, fra hvilke levnedsmidler de fortærede kalorier stammer, ved 1955 er kalorieforbruget fordelt på forskellige grene af levnedsmiddelforsyningen.

oplagring af konserves i samme målestok som f. eks. de gamle landhusholdninger.

Myten om „madpillen"

Humorister plejer at skildre fremtidens mad som nogle tabletter daglig, indeholdende alt, hvad vi har brug for. Rent faktisk ville sådanne „madapoteker" slet ikke kunne tilfredsstille den menneskelige organismes behov. Tværtimod vil industriens levnedsmiddelproduktion fremover antagelig sprede sig over titusinder af specialiteter, både inden for færdiglavede retter og halvfabrikata, herunder lækkerier fra fjerne lande.

Skal levnedsmiddelindustrien lave folks mad, kan den nemlig ikke nøjes med at udsende nogle få standardprodukter, de være sig nok så fremragende, for så ville vi miste humøret. Det erfarede man, da konservesindustrien under krigen proviantered de engelske tropper i felten. Mennesker kan ikke fodres rationelt på samme måde som svin, selv om de grundlæggende madbehov er nogenlunde ens. Heldigvis er vi mere kræsne. Mogens Jul udtrykker det på den måde, at vi sandsynligvis ville kunne leve for en tiendedel af, hvad vi betaler for mad i dag, hvis vi kunne finde os i at spise foderkager og fiskemel, der som bekendt er overordentlig næringsrigt!

Noget andet er, at mad-industrialiseringen giver mulighed for at berige ernæringen med vitaminer og mineralstoffer, sådan som det allerede er sket med mel, havregryn og margarine. Den grønlandske befolkning led længe under vitaminmangel, til trods for at den levede af „naturkost". Kun i kraft af levnedsmiddelindustriens fremtrængen har man siden kunnet tilfredsstille vitaminbehovet. Endnu den dag i dag køber danske forbrugere en masse vitamintabletter og næringspræparater for at supplere den daglige kost, men madteknikken peger klart frem mod en tilstand, hvor vore behov dækkes fuldt ud gennem selve madvarerne.

Som bekendt spiser vi danske gennemgående for meget. Danmark er et af de lande, der har højst kalorieforbrug pr. indbygger. Konserverede fødemidler tilfører først og fremmest æggehvidestoffer og vitaminer, men forholdsvis få kalorier. En sådan udvikling er hårdt tiltrængt, fordi kaloriebehovet stadig synker på grund af mere og mere stillesiddende arbejde, mekanisering af landbrug og industri, bedre opvarmede huse osv. Samtidig bliver der flere og flere gamle. De har brug for færre kalorier end de produktive aldersklasser.

Risiko for epidemi og forgiftning

Industrialiseringen af vor madlavning rummer dog også sine risikomomenter. Når maden fremstilles i masseproduktion, der fordeles til hundredtusinder af husstande, er det indlysende, at eventuelle smittekilders spredningskraft øges mangefold. De store mælkeepidemier skyldtes mælkens samling på store konsummejerier. Stordrift i levnedsmiddelproduktionen forudsætter derfor en uhyre skarp bakteriologisk kontrol, og videnskaben må også være på vagt over for visse bakterier, som efterhånden er i stand til at tilpasse sig de moderne ophedningsmetoder.

Derimod overdrives faren ved tilsætning af kemiske stoffer. At tale om „vor daglige gift" er yderst uansvarligt, siger en ekspert, prof. Borgström, i en nyudkommen svensk bog. En voksende del af vor daglige føde konserveres nu helt uden anvendelse af disse tilsætninger.

Farligere er de kemikalier, der tilføres maden „ad bagvejen" som sprøjtningsrester fra talløse bekæmpelsesmidler mod plantesygdomme o. lign. Når det gælder kampen mod denne farlige „femtekolonne" i føden, er de store levnedsmiddelfabrikker imidlertid udrustet langt bedre end den enkelte husmoder, der køber de friske råvarer.

Bliver fremtidens mad dyrere?

Mad bliver ikke dyrere af at blive lagt i dåse, siger Mogens Jul. Konserverede næringsmidler, færdiglavede supper osv. er i USA kilo for kilo netto billigere end friske varer, der tilberedes hjemme. Fuldstændig overgang til industrielt fremstillet mad vil samtidig betyde, at husholdningernes udgifter til gas, brændsel, gryder, køkkenredskaber m. m. mindskes.

Dermed være ikke sagt, at familiens samlede madudgifter vil synke. Vi må betale for at lade industrien udføre madlavningen for os, for emballeringen og for den mere alsidige spiseseddel. Til gengæld lettes arbejdsbyrden i hjemmene. Andre besparelser opnås gennem formindskelse af affaldet. Industriel tilberedning af maden vil betyde en kraftig nedskæring af de tab, der opstår ved kassation og svind, når nutidens butikker sælger „rå" levnedsmidler som kød, fisk, grøntsager o.s.v. Selv i USA, hvor fryseteknikken er højt udviklet, regner man med, at høsten på hver femte tønde land går tabt som affald i de områder, hvor der produceres letfordærvelige fødevarer. Da forbrugerne også må betale affaldet, repræsenterer industrimaden en mindre sløset varefordeling.

Endelig vil den industrielle revolution på fødevareområdet medføre en udvikling bort fra vor tids små levnedsmiddelbutikker til fordel for store selvbetjeningsforretninger og supermarkeder med emballerede madvarer. Ser vi endnu længere ud i fremtiden, skimter vi omridsene af store butiks-spisekamre, hvor husmoderen kan rekvirere alle mulige færdige madvarer ved hjælp af trykknapper. Resten må vi foreløbig overlade til fremtidsromanerne.

ROM

hvor fortiden er en del af nutiden

En Romrejse i lænestolen byder den smukke, nye bog: Rom (Det danske Forlag), med skønne farvefotografier, hvoraf her gengives tre karakteristiske billeder.

Bogens tekst fortæller levende om fotografiernes motiver, men bringer også fotografisk-teknisk forklaring til hjælp for amatørfotografer.

Frister billederne til et Rombesøg? Som tidligere år arrangerer Samvirke også i år en Romrejse for sine læsere. Rejsen afgår 12. september og koster 865 kr. for 15 dage. Nærmere oplysninger fås fra Samvirkes kontor, Njalsgade 15, Kbh. S.

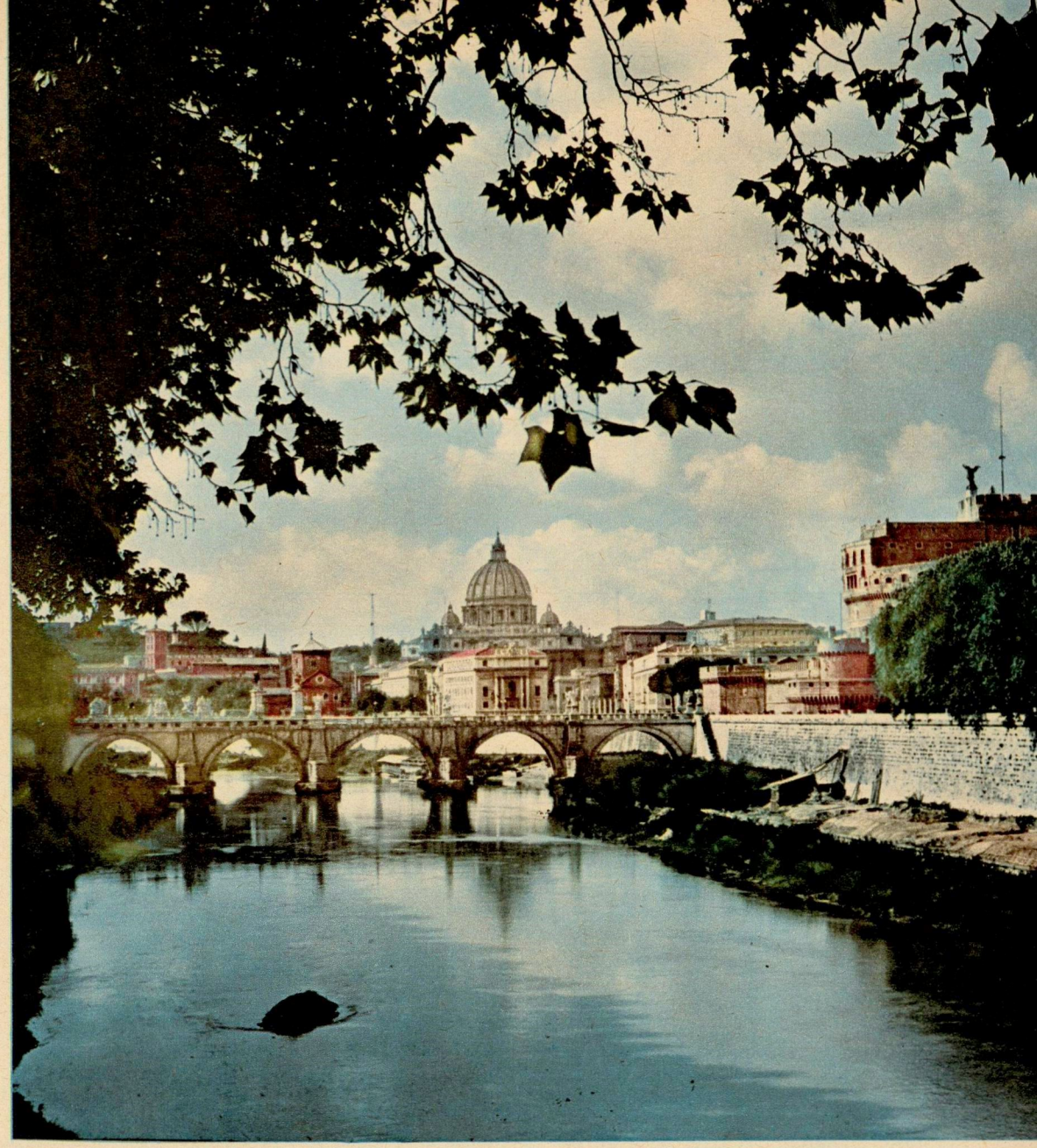

Rom, Peterskirken, Tiberen, Engelsborg ... enhver kender dette. Det stærkeste indtryk under besøget i Rom bliver derfor opdagelsen af, at det altsammen ser anderledes ud, end man drømte om. Man forestillede sig ikke, at Roms okkergule huse gav byen et gyldenrødt skær. Heller ikke, at Tiberen er en træg, mudret flod. Hverken Engelsborg eller Peterskirken drømte man så store. Kirken er gigantisk, men alt er afstemt i de gigantiske dimensioner, kirkens format går først op for én, når man opdager, at en dansk landsbykirke kunne stå inde i en af kuplens søjler, uden at noget ville stikke frem.

Mødet med de mange kirker i Rom er mødet med katolicismen i al dens pragt, men samtidig noget mere betydningsfuldt, nemlig mødet med den kristne kirkes udvikling fra forfulgt undergrundsbevægelse til sejrherre og hersker over troende verden over. Man kan følge denne udvikling på en vandring, der tager sin begyndelse i de underjordiske katakomber og så går til den lille St. Clemens kirke, indrettet i en paladssal af en rigmand, der engang i det tredje århundrede skænkede sin ejendom til den nye tro. Så videre til Laterankirken, Roms domkirke, den første bygning, der overhovedet er rejst som kirke, grundlagt i det fjerde århundrede af kejser Konstantin. Derfra går turen til en uanselig kirke i Roms folkerige kvarter nær Tiberen, nemlig til den første Vor Frue-kirke. Først da kommer man til St. Peters kirke. Den ligger ikke centralt i Rom (et vældigt kvarter er ganske vist vokset op omkring kirken, men det skyldes, at pavens magt er samlet i Vatikanpaladset ved kirken). Lige så ucentralt ligger Paulus gravkirke, imponerende og blændende hvid i sin marmor i et ellers uinteressant kvarter i byen. Men de to kirker er æresminder og står derfor, hvor apostlenes jordiske rester hviler.

Engelsborg er det af de fortidige gravmæler, der har den interessanteste historie. Kejser Hadrian lod det opføre omkring år 130 og tog kejser Augustus gravmæle som model. I sin selvovervurdering anså Hadrian sig fortjent til et langt større minde end Augustus, derfor blev graven den kolos, der ses til højre i billedet. Da paverne mange, mange år senere fjernede alle minder om Hadrian, blev gravmælet omdannet til pavestatens uindtagelige fort. Romerne skulle stedse have for øje, at paverne foruden den himmelske magt også besad en jordisk.

Her gik engang Peter og Paulus. Billedet viser Via Appia, hovedvejen, der fra verdensrigets hovedstad gik syd på. Vejen er kun godt tre meter bred og var vel på Peters tid alt for smal for trafikken til og fra en by med halvanden million mennesker. Dengang havde vejen den respektable alder af over tre hundrede år, anlagt år 312 før vor tidsregnings begyndelse af konsul Appius Claudius. Senere hen slog vejen såmænd mere end rigeligt til, for i middelalderen, i Roms dybeste fornedrelsesperiode, talte byen ikke over 25000 sjæle.

Via Appia er et talende vidnesbyrd om, hvordan byen Rom kunne hævde sin magt og storhed i det romerske rige. Roms tilværelse indlededes omkring 700 år før vor tidsregnings begyndelse, da en landsby tog form på en af højderne ved Tiberen. Beliggenheden var traditionel for italienske byer dengang og siden, uindbudte gæster skulle ikke have let ved at komme derop. Rom samlede sig magt med vold, med blod, sved og tårer og efterhånden som byen underlagde sig Italien, blev der anlagt veje – der alle førte til Rom. Med disse havde hovedstaden en overraskende hurtig forbindelse med alle provinser og vasalstater. Soldaterne og cæsarerne red, kørte og gik ad Via Appia. Når det gjaldt såvel Grækenland som Ægypten, gik marchen ned i Italiens „støvlehæl", hvorfra indskibningen fandt sted. Når krigstogtet gjaldt gallerne i det nuværende Frankrig, stred de sig ad Via Aurelia langs Middelhavskysten. Disse veje eksisterer tildels endnu. Flere af Italiens hovedveje er simpelthen romernes gamle veje, ganske vist nu lidt bredere og i asfalteret stand.

Langs Via Appia i Roms nærhed gravede romerne katakomber, gravsteder under jorden. Men Via Appia var dengang også mondæn, og rigmænd byggede sig villaer og næsten lige så store gravmæler langs vejen. I dag er alt dette ruiner, men på grund af Roms vældige udvikling i de seneste år, dukker mondæne villaer igen op ved Via Appia. Mange romere skumler og synes, at den historiske vej skulle hvile i den inderlige fred, som fotografiet udtrykker, optaget der, hvor vejen løber næsten sporløst ud i den romerske kampagne. Pinjer og cypresser hæver sig blandt navnløse monumenter, i det fjerne skimtes Albanerbjergene i blånende dis, nærmere ved vejen trækker akvædukterne, engang storbyens vandårer, deres rødsorte streger på den grønne slette. Her høres fortidstale.

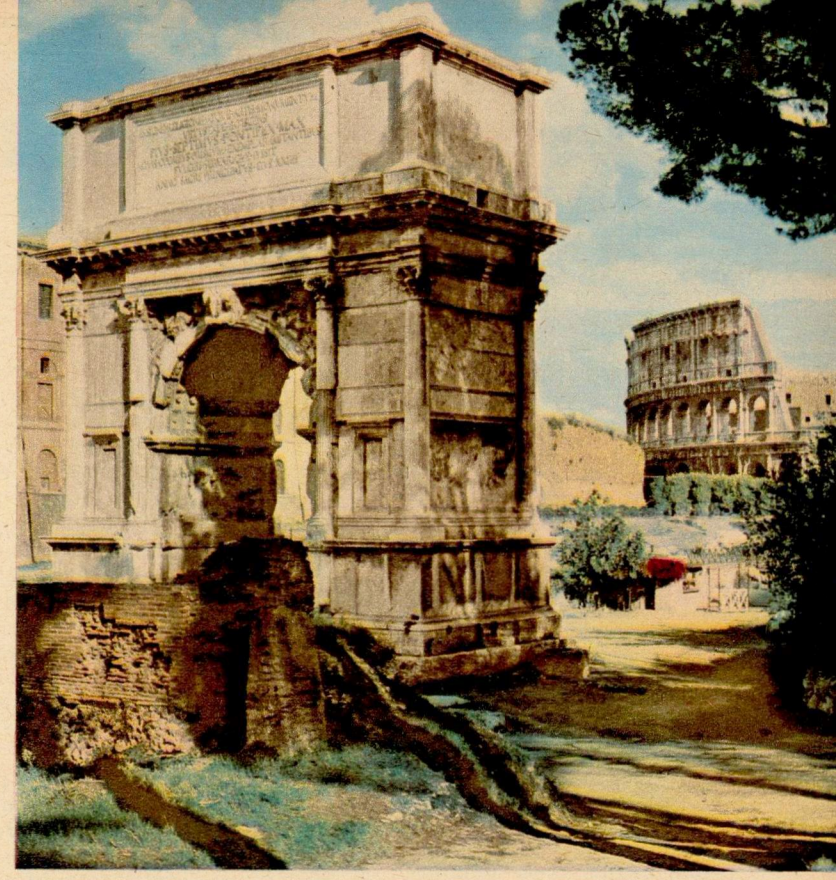

Denne triumfbue er gravskriften over jødernes stat og fortæller, at Titus indtog og ødelagde Jerusalem, bortførte jødernes religiøse skatte: den syvarmede lysestage, bordet med skuebrødene. Triumfbuen står over „Den hellige vej", den gade gennem Forum Romanum, ad hvilken triumftogene drog med imperatoren i spidsen.

Forum var oprindelig en markedsplads på lavningen nedenfor byen på bakketoppen. Som byen voksede, voksede også markedet, smykket med bygværker, herimellem folkeforsamlingens hus: curia, der står endnu. Men Roms kejsere fandt dette forum for uanseligt, og Augustus, Trajan og Vespasian skænkede hver byen et torv, dog egentlig snarere at opfatte som pragtpladser, omgærdet med marmorsøjlegange og marmorbygværker.

Colosseum er et andet udtryk for eneherskernes vilje. Det vældige teater blev rejst på fem år, men historien, der beretter om storheden og pragten for øjnene af de 40000 tilskuere, fortæller intet om de ofre, som titusinder navnløse måtte yde, før værket stod rejst – dengang i marmor. Det, man nu ser, er murenes indre kerne.

Når Colosseum og Titusbuen og andre bygværker eksisterer næsten urørte i dag, skyldes det, at fejdende adelsslægter i middelalderen inddrog dem som led i deres borge i Rom. Da borgene senere forfaldt, begyndte man at bryde ned af dem for at skaffe materialer til de nye storværker: kirkerne. Mange bygmestre, selv Michelangelo, den største blandt alle, havde et godt øje til disse „stenbrud" og udnyttede dem flittigt, før denne vandalisme blev bremset i 1600-tallet.

Det er en af Mussolinis få fortjenester, at han ryddede op omkring Forum Romanum og fritlagde de kulturhistoriske minder. Han lagde dog samtidig en uhyre bred gade henover en del af kejsertorvene, og dækkede dermed betydningsfulde rester, fordi han ville have en pragtgade til sine triumftog. Dette kan romerne heller ikke tilgive diktatoren, for med en overraskende samvittighedsfuldhed vedstår de deres ansvar for fortidsminderne. Idag som for århundreder siden er der trafik i trængsel gennem byportene, men bliver presset for stærkt, så vil man hellere rive en række boliger ned end flytte den gamle port en meter.

SÅDAN laver man et PRISTAL

GRUNDLAGET for vort detailpristal – det, som blandt andet lønninger og sociale ydelser reguleres efter – vil om kort tid blive lavet fuldstændig om. Forarbejdet er langt fremme! Nede i *det statistiske departements* kælder arbejder store, tikkende og roterende hulkortmaskiner med at sortere og sammenfatte de millioner af talmæssige oplysninger, som departementets folk først har indsamlet, eksperterne derefter gennemgået og fingerrappe damer endelig omsat til hulkortenes rationelle talsprog. Når maskinerne derefter har gjort deres arbejde, skal eksperterne i gang igen med at kontrollere materialet og stille det op i et nyt *pristalsbudget*. Og det er jo et arbejde, der har stor betydning for flertallet af landets befolkning, så sikkert som pristallet på den ene eller den anden måde griber ind i de fleste menneskers tilværelse.

I sig selv er pristallet jo kun en slags barometer for prisudviklingen. Men som alle fintmærkende og indviklede mekanismer må også grundlaget for hele pristalsudregningen fra tid til anden føres ajour; ellers kan pristallet simpelthen ikke give noget sandt billede af prisudviklingen.

Det er altså en rent teknisk revision, og den har ikke spor at gøre med, hvordan man politisk eller fagligt-organisatorisk enes om at anvende pristallet. Statistikernes opgave er „kun" at afgive saglig garanti for et så rigtig pristal som muligt – „kun" i gåseøjne, fordi der ligger et kolossalt arbejde og mange menneskers indsats bag det lille, trecifrede tal, vi alle kender som pristallet.

Som guldmagernes recept

Man kan naturligvis ikke, når man skal lave pristallet, bare tage priserne på kartofler, smør, skoforsålinger osv. og lægge dem sammen. Det hele må blandes efter en nøje udtænkt formel, der er fuldt så indviklet som de gamle guldmageres arbejdsforskrifter. Denne formel hedder pristalsbudgettet, og det er den, statistikerne i øjeblikket arbejder så ivrigt med.

Pristalsbudgettet er en detailleret opstilling af en dansk gennemsnitsfamilies årsforbrug. Det budget, man i øjeblikket bruger, stammer fra en undersøgelse, statistikerne foretog for en årrække siden. Man spurgte dengang 443 arbejder- og tjenestemandsfamilier om, hvordan de gav deres penge ud, og ved hjælp af disse regnskaber fandt man frem til en gennemsnitsfamilie, „pristalsfamilien", der på eet år køber 166 kilogram rugbrød, 10 kg smør, 324 liter sødmælk, 9 kg leverpostej, betaler 1520 kr. i skat og får 205 kr. tilbage i børnetilskud – osv.

For hvert af dette pristalsbudgets hundreder af forskellige poster indsætter man en gang hver tredie måned de tilsvarende priser, og på den måde når man frem til en samlet udgiftssum, som – beregnet pr. år – ifølge det sidst offentliggjorte pristal udgør 13.921 kr. Selve varepriserne finder det statistiske departement frem til ved hjælp af kommunalbestyrelserne rundt om i landet, som i den første uge af januar, april, juli og oktober opnoterer de gældende priser for en række varer i deres områder og indsender hele materialet til departementet.

Svingninger i de enkelte varers priser vil således efter et nøje afstemt system virke ind på pristalsbudgettet og derfra på selve pristallet. Hvis man f. eks. tænker sig en prisstigning på 10 øre pr. liter mælk, så vil de 324 liter sødmælk i pristalsbudgettet blive ialt 32,40 kroner dyrere; dette er næsten præcis, hvad der skal til for at få selve pristallet til at stige eet point.

Budgettet er forældet

Men nu skal altså pristalsbudgettet skiftes ud, og det er som nævnt af rent tekniske hensyn. Det gældende budget er fra 1948, det vil sige, at det blev til på et tidspunkt, da vilkårene endnu var påvirket af den første efterkrigstids restriktioner og varemangel. Og der er jo i den siden da forløbne tid kommet mange forskellige nye varer og udgifter til, som på flere måder har ændret „familien Danmarks" forbrugsvaner. Tænk blot på alle plasticvarerne, på de nye vaskemidler, på knallerter, fjernsyn osv. Den slags ting spiller nu en så stor rolle i forbruget herhjemme, at det ikke længere er sagligt forsvarligt at lave et pristal uden at tage hensyn også til dem.

Det at lave et nyt pristalsbudget er imidlertid ikke bare noget, man sætter sig ned og gør – nej, det er en yderst kompliceret opgave, som kræver lang tids forarbejde. Det nye budget vil, når det formentlig til efteråret eller hen på vinteren bliver taget i brug, have været omkring to år undervejs!

Først var der hele tilrettelægningen af de omfattende undersøgelser. Og så, i februar 1956, begyndte det statistiske departement på arbejdet „i marken", idet man sendte særligt skolede interviewere ud til 3550 danske familier for at udspørge dem om, hvad de i året 1955 havde brugt deres penge til.

I løbet af et par måneder var det arbejde overstået – og statistikerne var i øvrigt meget tilfredse med resultatet, rent sagligt set – men dermed var man endda kun cirka halvt igennem indsamlingen af det nødvendige materiale. Anden halvdel af opgaven bestod i, at de 3550 familier hver for sig i en treugers periode førte et nøjagtigt regnskab over deres udgifter til fødevarer. Pris, vægt, vareart – alt skulle med. Over et helt år strakte dette store regnskabsprogram sig, for at man også kunne få sæsonbevægelserne i fødevareforbruget belyst, og først for et par måneder siden har statistikerne fået de sidste af de mange husholdningsregnskaber ind til videre bearbejdning. Og denne videre bearbejdning består i at sammenfatte hele det kolossale materiale i eet eneste nyt pristalsbudget, som klart udtrykker, hvad en dansk gennemsnitsfamilie i 1955 købte af forskellige varer, og hvorledes den i øvrigt brugte sine penge til skatter, husleje, ferie, opsparing med videre.

Store forventninger

Den sidste del af opgaven går ud på at koble dette nye pristalsbudget ind i selve pristalsberegningen. Der vil ikke herved ske nogen som helst direkte ændring eller forskydning i pristallet; hele operationen går udelukkende ud på, at

dette i tiden derefter skal give et mere pålideligt billede af prisudviklingen i Danmark.

Er det nu ikke et voldsomt apparat at sætte i gang blot for at få ført grundlaget for pristalsberegningen ajour. Nå ja – men statistikere, økonomer med flere knytter også mange andre forventninger til resultaterne af den store undersøgelse, som det statistiske departement her gennemfører. Hør blot:

Forbrugets sammensætning hos forskellige befolkningsgrupper vil her på enestående måde blive belyst.

Fra et ernærings- og sundhedsmæssigt synspunkt er det af særlig interesse at få at vide, hvorledes fødevareforbruget er sammensat hos forskellige familietyper.

Man får her for første gang grundigt undersøgt, hvor store udgifter der egentlig er forbundet med at have børn.

Også et så omdiskuteret problem som hjemmeværende, selverhvervende børns andel i familieøkonomien bliver nu statistisk funderet.

Opsparingsforholdene, som så at sige er en hvid plet på statistikernes kort, vil blive grundigt behandlet ved samme lejlighed.

Folke- og invalidepensionisternes levevilkår er endnu et punkt, hvorover den store undersøgelse vil kaste lys.

Og endelig vil det være af interesse i mange henseender, at statistikerne også kan bruge det indsamlede materiale til en analyse af eventuelle forskelle i priser og leveomkostninger i landets forskellige dele.

For megen sparsommelighed

Inden for mange lovgivningsområder – bl. a. sociallovgivningen, skattelovene og tjenestemandsloven – går man ud fra, at der eksisterer sådanne forskelle, at kronerne så at sige er mere værd i nogle dele af Danmark end i andre. Nu får man en virkelig saglig statistisk analyse af disse forhold.

I betragtning af, hvor mange mennesker der er inddraget i denne undersøgelse, er det hele gået forbavsende glat. Statistikerne er f. eks. helt imponeret af de fine husholdningsregnskaber, der er ført af de halvfjerde tusinde familier. Det lyder paradoksalt, at sagkundskabens følelser er lige ved at slå over i bekymring – men således er det nu en gang.

Det, man her har brug for, er jo det almindelige og typiske, der kan bruges som et gennemsnit. Og man har erfaring for, at alene det, at man får en familie til at føre regnskab over udgifterne, gør den mere sparsommelig og fornuftig, så den ikke længere er helt så typisk og gennemsnitlig som før. Og det dur ikke – i denne forbindelse! Derfor er det blandt andet, man har begrænset hver enkelt af de udvalgte familiers regnskabsføring til tre uger. Det er nemlig for kort tid til, at selve regnskabsføringen kan nå at påvirke familiens måde at bruge pengene på!

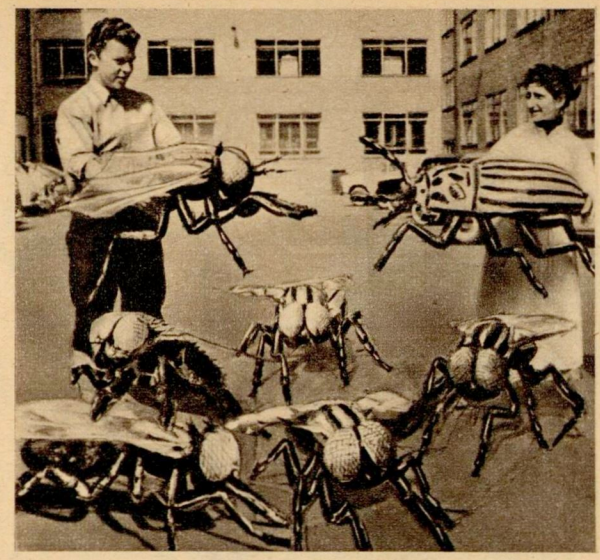

Brumbasser, fluer og coloradobiller så store næsten som et menneske, holdt pludselig en dag deres indtog i FDBs gård i København. Heldigvis viste uhyrerne sig at være af pap, livagtige, og fremstillet af FDBreklame til brug på årets dyrskuer, hvor de på tydelig vis demonstrerede nytten af den skadedyrsbekæmpelse, som FDB med sine præparater går ind for.

TOLV KONTANTE FORDELE

HVORFOR bør vi betale vore daglige forbrugsvarer fra brugsforeningen kontant? Nedenstående tolv gyldne regler giver kort og klart et udtømmende svar:

1. Brugsforeningerne – og dermed medlemmerne – spares for renteomkostninger på adskillige millioner kroner.
2. Kontrabøgerne forsvinder.
3. Arbejdskraft frigøres fra brugsforeningens bogholderi.
4. Uddeler og bestyrelse slipper for spekulationer om kreditpolitikkens tilrettelægning samt for ubehagelig rygning og aftaler om kreditordninger af forskellig slags.
5. Tab på udestående fordringer afskaffes.
6. Nye medlemmer behøver ikke at nære betænkeligheder for det solidariske ansvar, for ved kontant salg er alle kunder gode kunder.
7. Betjeningen i butikken foregår hurtigere.
8. Nuværende kontante betalere bliver fri for at betale omkostningerne ved den favorisering, som kreditydelse til enkelte medlemmer er udtryk for.
9. Uddeler og bestyrelse får ikke indsigt i medlemmernes private økonomiske forhold.
10. Medlemmerne bliver mere prisbevidste, hvilket uvægerlig vil medføre større interesse for FDBs egne varer, som på den måde yderligere kan billiggøres.
11. Varepriserne kan sættes ned.
12. Dividenden kan eventuelt sættes i vejret.

UDEN GRÆNSER

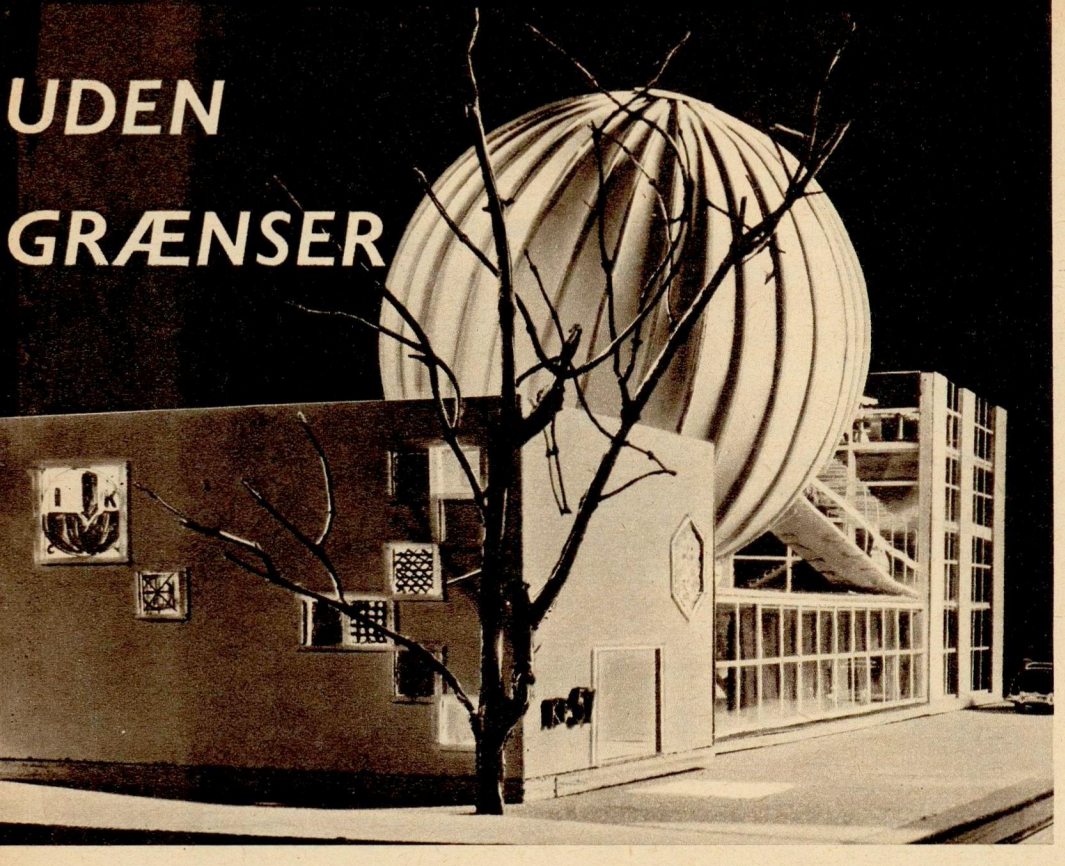

DER ER INGEN grænser for, hvad vi kan nå, hvis vi udnyttede jordens rigdomme i fredeligt samvirke.

For at understrege dette, som andelsfolk har sagt lige så længe, som andelsbevægelsen har været til, er kloden *med* alle naturrigdommene, men *uden* landegrænserne, centrum på den storslåede udstilling, som den svenske fællesforening KF åbner 2. august i forbindelse med den internationale kooperative alliance (ICAs) verdenskongres, der i de følgende dage afholdes i Stockholm.

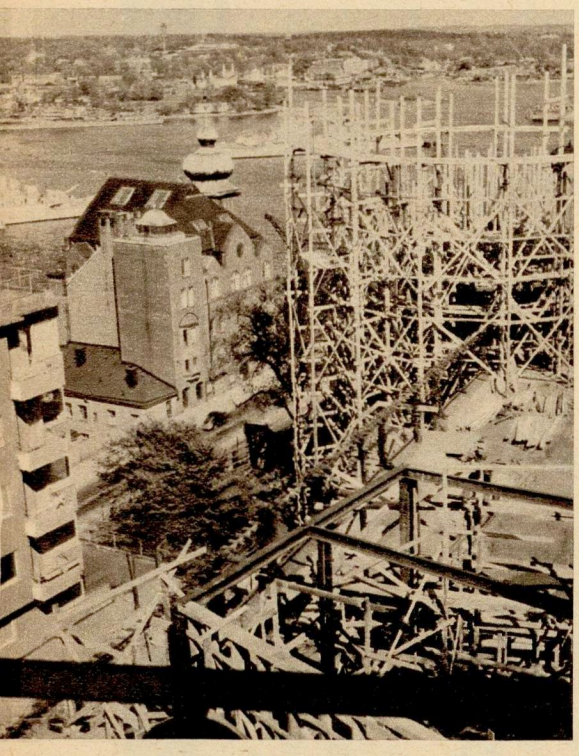

Fra hele Stockholm kan man se udstillingens globus, og fra udstillingsarealet er der et imponerende udsyn over byen og skærgården.

Efter at udstillingsgæsterne inden i kloden har set forekomsterne af naturrigdomme, fortsætter de til en hal, hvor menneskets vilkår i dag vises med kæmpefotografier. Derfra er der en naturlig overgang til udstillingens hovedafsnit, der drejer sig om samvirkets – især forbrugersamvirkets – resultater verden over, og det vises, at de sine steder, ikke mindst i Norden, er så store, at man berettiget kan tale om et meget stort bidrag til forbedring af menneskenes levevilkår.

Fotografiet herover viser den del af udstillingen, hvor det her omtalte illustreres, idet bygningen til højre er hall'en. Herudover er der også en teknisk udstilling, hvor KF viser sin mangesidede produktion. Der udstilles endog ting, man ikke kan se, nemlig en wolframtråd, trukket til en ottetusindedel millimeters tykkelse. Er det en forbrugsartikel? Ja, som bestanddel af elektrotekniske rør, der ikke mindst findes i radio og fjernsyn og som i fremtiden bliver nødvendige i utallige forbrugsartikler.

Endelig har man ladet opføre en 4 værelsers villa, der udelukkende er udstyret med produkter fra KFs virksomheder, fra tapet over møbler til badekar og wc.

Initiativet til denne udstilling er – man kunne næsten sige selvfølgelig – taget af *Albin Johansson,* den nu afgåede leder af KF, som i en menneskealder utrætteligt har talt om det fredelige samvirke over landegrænserne, som er udstillingens tema. Navnene på de bidragende arkitekter og kunstnere er en hel „blå bog" over Sveriges førende kunstnere af idag.

Man kan også bygge MONOPOLER *af mursten*

DET OFTEST brugte byggemateriale i Danmark er endnu den dag i dag teglstenene, selv om de har fået skarpe rivaler i de varmeisolerende letbetonvarer, eternitplader, Durisolmaterialer m. m. Ialt udgør teglstenudgiften ved et almindeligt byggeri, f. eks. af et rækkehus, som regel 5-7 pct. af byggeomkostningerne, og tilsammen køber vi for over 65 mill. kr. mursten hvert år til vore huse, svarende til næsten halvandet hundrede mursten pr. indbygger.

Derfor må det slå enhver bygherre med bekymring, at teglværksindustriens offentligt kendte, konkurrencebegrænsende aftaler i øjeblikket omfatter 48 pct. af det samlede antal teglværker med tilsammen 52 pct. af produktionen. Men ikke nok med det: En mængde teglværker er desuden „strikket sammen" gennem finansielle forbindelser, aktiebesiddelse, bestyrelsesfællesskab og lignende konkurrencebegrænsninger, hvis virkning er umulig at kortlægge. Konkurrence fra udlandet er der ej heller tale om, idet vi normalt slet ikke indfører teglværksprodukter.

Landets største produktionsvirksomhed for teglværksprodukter driver f. eks. alene syv teglværker i Nordsjælland. F. L. Smidth-koncernen har store aktieinteresser i tre teglværksselskaber, der tilsammen fremstiller ca. 40 pct. af teglstensproduktionen på Sjælland. De samme personer går igen i ledelsen af adskillige af de største selskaber. Parterne selv benægter naturligvis på det bestemteste, at de talrige financielle og personlige forbindelsestråde hemmer virksomhedernes indbyrdes konkurrence.

Foruden det naturlige monopol, mange teglværker har i deres nærmeste omegn på grund af den dyre transport, der beskytter mod konkurrence fra fjernere værker, forekommer i flere lokale markedsområder prisaftaler mellem teglværker (Bornholm, Himmerland, Esbjergegnen), men mere almindeligt er det, at teglværkerne i et område står tilsluttet et fælles salgskontor, der sælger værkernes produkter efter forud fastlagte kvotesystemer og kontrollerer overholdelse af aftalte priser.

Denne praksis med at tildele deltagerne hver sin afgrænsede portion af den samlede afsætning virker som en snærende spændetrøje om konkurrencen, dels ved at hindre de mest effektive virksomheder i at vinde frem, dels ved at værne om dyrt arbejdende teglværker. Selv om salgssamarbejdet i de forskellige områder ikke altid omfatter samtlige værker, er de udenforstående for det meste små værker, der sælger til det nærmeste opland og ikke har brug for at sælge væsentlige mængder til de købstadsområder, salgskontorerne „har sat sig på", og hvor det meste byggeri foregår.

Meget tyder på, at vi har for mange teglværker herhjemme, nemlig ialt ca.

250. Indførelsen af de store, moderne lastvogntyper efter den anden verdenskrig har betydet en afgørende sænkning af transportprisen for tunge varer, hvorved det enkelte teglværk har fået sin aktionsradius udvidet. Derfor ville samfundet i dag være bedst tjent med koncentrering af teglværksproduktionen på færre og større værker, så omkostningerne sænkes, men en sådan forbrugergavnlig udvikling modvirkes desværre af salgskontorernes kvotedeling.

Foruden konkurrencebegrænsningerne i lokalområderne er teglværksbranchen kendt som et skoleeksempel på aftaler om markedsdeling, dvs. „udskæring" af hjemmemarkedet i geografisk afgrænsede monopol-domæner. Selv om alle udtrykkelige aftaler herom officielt er ophævet, synes der stadig mellem salgskontorerne i forskellige dele af landet at herske stiltiende enighed om ikke at genere hverandre unødigt ved at trænge ind på nabo-områder med tilbud om lavere priser.

Ovenstående oplysninger stammer fra Trustkommissionens sidste betænkning, der fremhæver ordningen med salgskontorer, kvotering af salget og aftaler om mindstepriser som en af de konkurrencebegrænsnings-former, der giver størst risiko for høje priser og avancer.

Efter monopollovens vedtagelse synger Trustkommissionens arbejde i øvrigt på sit sidste vers, men endnu står på programmet betænkninger om konkurrenceforholdene for øl og mineralvand og for cement samt endelig en almindelig gennemgang af konkurrencebegrænsningernes udbredelse i dansk erhvervsliv.

FDBs festlige tobaksstævne i Esbjerg, der havde samlet 800 unge brugsforeningsmedhjælpere fra hele landet, blev først og fremmest en understregning af medarbejdernes helt uvurderlige betydning i den daglige butiks-indsats for brugsforeningsbevægelsens trivsel – en indsats, der fremfor alt er guld værd, når det gælder om at oplyse medlemmerne om fordelene ved at købe FDBs egne produkter. I år var det tobaksvarerne fra den store Esbjerg-fabrik, der stod øverst på programmet, og billedet viser en scene fra præmieuddelingen til salgskonkurrencens vindere. Lisbeth Frederiksen, første års elev i Slagslille brugsforening, ønskes til lykke med sin andenpræmie af Medhjælperforeningens formand, Henry Knudsen, mens fuldmægtig Pichard fra FDB-reklamen kundgør hendes fine resultat i højttaleren. Til venstre direktør Ulriksen fra FDBs kolonialafdeling, og i baggrunden „Fanø-pigen" sammen med fuldmægtig Gunnar Christensen, FDB kolonial.

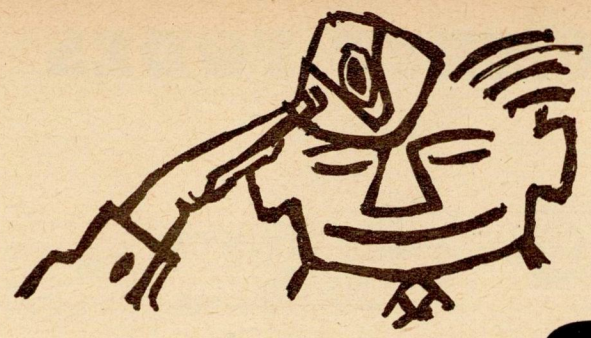

- vi præsenterer Slidmand army-sok med 3 mdr.s slidgaranti

De højhælsforstærkede Slidmand army-sokker fra FDB er fremstillet af uld og nylon – derfor den fantastiske styrke – og så har disse sokker desuden et meget blødt og behageligt uldfoer, der er dejligt at gå på, og som effektivt absorberer al fugtighed.
Enhver værnepligtig vil påskønne disse vidunderlige Slidmand sokker med 3 mdr.s slidgaranti — forlang dem allerede i dag i *Brugsen*

- ET KVALITETSPRODUKT

Khakifarvede til hæren
sorte til marinen

– og så får De endda dividende 8,85

ET SKIBSVÆRFT FØDES

Mange af husmoderstævnets deltagere holdt for første gang ferie uden mand og børn, og nød derfor at blive vartet op og være fri for den daglige „finden på". (Bill. herover). Mødet med højskoleånden, blot det at samles i foredragssalen, var også en stor oplevelse for humødrene (bill. herunder). Askov havde for første gang åbnet for sine nye lokaler.

MUNKEBO er en lille, idyllisk fiskerby ved Odense fjord med knapt 100 huse og 400 beboere. Om 5–6 år vil den antagelig være Fyns femtestørste by med ca. 6000 indbyggere.

Det er A. P. Møllers nye skibsværft på halvøen Lindø, som giver Munkebo dette fremtidsperspektiv. Værftet, som efter projektet vil koste op mod 90 mill. kr., kommer i fuldt drift til at beskæftige et par tusinde mand. Med koner og børn er der tale om 5–6000 mennesker, hvortil kommer de handlende, håndværkere, lærere og målerkontrollører, som livet i en by nu kræver. De første 3–400 nye beboelseshuse påbegyndes i 1958.

Værftet ventes fuldt færdigt i 1959, og den første nybygning skulle kunne sendes af stabelen i 1960. Det er navnlig tankbåde, der skal bygges på Lindøværftet, og de første bestillinger foreligger allerede fra USA.

Endnu er man som billederne viser kun i gang med forarbejderne, men de har allerede præget den før så fredfyldte egn med en rastløs og larmende aktivitet. Entreprenørmaskiner af mest moderne type graver, flytter og roder med tusinder af kubimeter jord, og beboelsesvogne og arbejdsskure er skudt frem som i et nyopdaget oliedistrikt.

Husmødre erobrer Askov

90 husmødre fra hele landet deltog i husmoderstævnet på Askov, hvortil der blev meldt „fuldt hus" straks efter, at indbydelsen i foråret havde stået i *Samvirke*. I en uge smøgede husmødrene dagligdagen af sig, nu drejede det sig om samværet, om de mange forbrugerproblemer, der blev belyst fra talerstolen og under diskussioner. Husholdningskonsulent Lis Rasmussen, der er næstformand for FDBs oplysningsråd, ledede stævnet og de mange arrangementer, der i form af foredrag, demonstrationer og udflugter var knyttet dertil. Børnebøger var også under diskussion, fru Lise Harboe Jepsen arrangerede en udstilling og gav en række nyttige oplysninger som mødre (og bedstemødre) har glæde af, når læsningen for de yngste skal vælges (bill. til højre).

Det var travle dage under husmoderstævnet på Askov. Man var jo sammen for at drøfte forbrugerproblemer, men der blev også tid til udflugt til FDBs fabrikker i Kolding. I fritimerne samledes man i højskolens smukke, nye opholdsstue eller i den klosterlignende højskolehave (herover). En af foredragsholderne var den amerikanske præstefrue *Nanna Mortensen* fra Minnesota (yderst t.h. på billedet til højre). Hun aflivede på indtagende måde myten om den amerikanske husmoder som et af manden tilbedt luksusmenneske. Teknikken har gjort arbejdet i hjemmet let for den amerikanske husmoder, men mange opgaver uden for hjemmet optager i stedet hendes dag. Sammen med fru Mortensen står Samvirkes „Mor til tre", der med sin artikel her i bladet skabte den store interesse for husmoderstævnet. På billedet til venstre står forstander J. Th. Arnfred på højskolens talerstol. Æsker og pakker understreger, at Askov er blevet husmødrenes højskole for en uge. Forstander Arnfred byder velkommen til en husmoderdag på Askov, hvor egnens husmødre havde lejlighed til at træffe husmoderstævnets deltagere (billedet yderst til venstre).

Næsten 10,000 gange har landpost Harald Nielsen sat postflaget for at begive sig ud på den daglige posttur til søs. Det er det 32. flag, han slider, siden han i 1925 overtog ruten i Nakskov fjord efter at have været fisker og sejlet med post til Rågø.

Flaget, som kun holder et år, betaler postvæsenet. Fartøjets drift og vedligeholdelse står Nielsen derimod selv for – mod en godtgørelse på 375 kr. om måneden. Det rækker knapt nok til den petroleum, motoren sluger. Til gengæld er transporten af anden fragt end postforsendelser Nielsens egen forretning.

Postvæsenet bruger årlig 1,3 mill. kr. til indenrigs postbefordring til søs, men de fleste af pengene sluges af de store rutebåde. Af ruter, der kan sammenlignes med Nielsens, er der landet over 15-16, mener han selv. Deraf hører de tre under Nakskov postkontor.

Ved Enehøje er vandet ved at gå ind over den vej, som fører ud til anløbsbroen. Vandstanden i fjorden kan variere en meter, og ved rigtig højvande er også brohovedet overskyllet.

I en periode i mellemkrigstiden ejedes øen af Peter Freuchen som har plantet det meste af dens træbevoksning. Nu er den i en københavnsk storfabrikants besiddelse. I gamle dage var Enehøje et søgt udflugtssted, og der kunne en enkelt søndag komme 500 besøgende. Nu står der Adgang forbudt ved anløbsbroen.

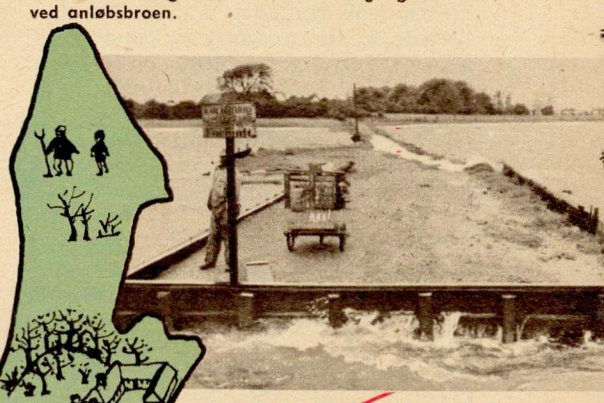

Postruten, der er ialt 8 sømil (ca. 15 km) følger på udturen den „gamle" sejlrende, som indtil 1911 var eneste sejlbare rute til Nakskov. Hjemad sejler postbåden ad den sejlrute, som f. eks. færgen fra Langeland (billedet nedenfor tv.) benytter.

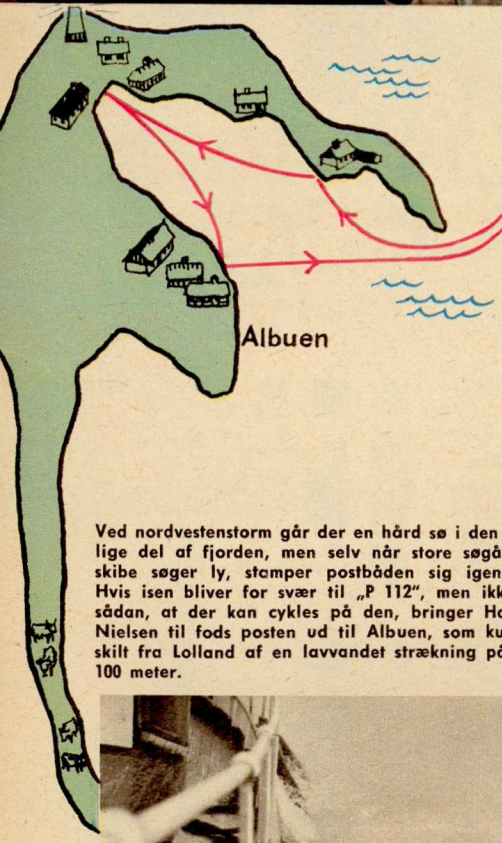

Ved nordvestenstorm går der en hård sø i den vestlige del af fjorden, men selv når store søgående skibe søger ly, stamper postbåden sig igennem. Hvis isen bliver for svær til „P 112", men ikke er sådan, at der kan cykles på den, bringer Harald Nielsen til fods posten ud til Albuen, som kun er skilt fra Lolland af en lavvandet strækning på ca. 100 meter.

LANDPOSTBUD Harald Nielsen bestrider en af postetatens mest særprægede stillinger. Han er landpost til vands – fast ansat på sædvanlige tjenestemandsvilkår, men med en *båd* som transportmiddel i stedet for en cykle. Normalt sætter han overhovedet ikke foden på fast jord under den daglige posttur, som omfatter 5 af de tyndest befolkede blandt Danmarks 100 beboede øer, nemlig Barneholm, Slotø, Vejlø, Enehøje og Albuen i Nakskov fjord.

Ialt betjener denne postrute 14 familier omfattende godt 30 mennesker. Det vil sige, at det koster staten ca. 1000 kroner om året pr. familie at opretholde denne postforbindelse. Beboerne er ganske vist flittige brevskrivere – det normale er, at de afsender 20-25 breve om dagen – men alligevel er ruten naturligvis en kæmpemæssig underskudsforretning for postvæsenet.

Til gengæld er postforbindelsen af langt større betydning for disse mennesker end for de fleste andre. Et mere pålideligt bindeled til „fastlandet" end Harald Nielsen kunne de dårligt ønske sig. I de 32 år, han har sejlet denne rute, har han kun haft een sygeperiode – det var engang, startsvinget på bådens motor slog tilbage og brækkede armen på ham.

Postbåden, „P 112", er af en lige så pligtopfyldende natur. Den er oprindelig bygget som færge til Kragenæs-Fejø-ruten, men i de sidste 18 år har den gået på ruten i Nakskov fjord uden en eneste gang at få motorstop. Det ville heller ikke være heldigt. Sejlrenden er ikke meget bredere end de veje, rigtige landpostbude færdes på, og uden for renden er der de fleste steder så lavvandet, at den 9 tons båd ville sidde fast omtrent i samme øjeblik, den kom på afveje.

Kun hvis isdækket bliver et par tommer tykt, kan „P 112" ikke klare sig igennem. I sådanne tilfælde varer det imidlertid ikke længe, før Harald Nielsen *cykler* rundt til samtlige fem øer. Helt farefri er disse cykleture ikke. En vinter underskar strømmen i løbet af en nat isen et sted på den rute, Harald Nielsen fulgte mellem to af øerne. Han gik på hovedet i vågen med cyklen over sig, men klarede sig op ved egen hjælp. Med en tililende ålestangers ålejern fik han også cyklen og posttasken op, hvorefter han cyklede tilbage til Nakskov postkontor og aflagde rapport om uheldet. Næste dag kørte han atter ud tiløerne.

I sommervejr er turen en afvekslende og morsom sejlads. Det er en særpræget natur og særegne levevilkår, man finder herude i fjorden. Barneholm varierer f. eks. i størrelse fra halvanden til otte hektar efter vandstanden. Enehøje er der-

Landpost til sø's

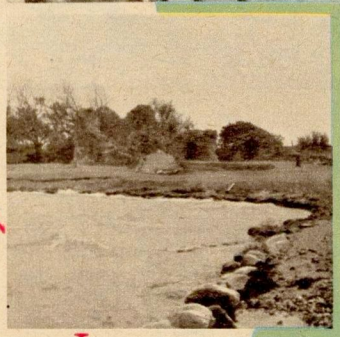

På Slotø byggede kong Hans for 450 år siden Østersøens indtil da største krigsskib, „Engelen", til kampen mod hanseaterne. Han opførte også en borg, Engelborg, hvis ruiner ses på billedet til venstre. Her holdt Christian II Jens Andersen Beldenak fanget, den biskop, der som retsformand leverede det juridiske grundlag for blodbadet i Stockholm, men som senere kom på kant med kongen.

Dagen før kapitulationen i den 2. verdenskrig blev Slotø angrebet af en engelsk bombeflyver, som sænkede et stort skib, der var oplagt ved øen, og samtidig skød øens eneste gård i brand. Den er nu genrejst. Et af træerne på billedet er stammoder til Slotø-Æblet, som dyrkes mange steder landet over.

Harald Nielsen er ikke blot postbud. Han er også mælkemand og købmandsbud for de 14 familier, han har apotekervarer med ud til de syge, kraftfoder til kreaturerne, fødselsdagsgaver til børnene og penge med tilbage til skattevæsenet.

Det er en meget ekspedit forbindelse. Hvis en øhusmoder ved morgenkaffen kommer i tanker om, at hun mangler et buddingpulver, behøver hun ikke at ændre menu af den grund. Hun ringer til sin sædvanlige forretning i Nakskov, og så kommer Nielsen med buddingpulveret i løbet af formiddagen. Det skal være meget hårdt vejr, hvis „P 112" ikke holder sin „køreplan" på minuttet. Efter den varer turen fra kl. 9,00 til 12,30 – om sommeren dog 1½ time mere, fordi der så gøres ophold ved Albuen af hensyn til eventuelle turister.

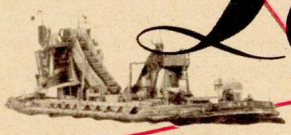

En flydende gravemaskine har i sommer uddybet sejlløbet.

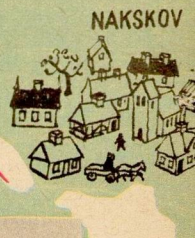

mod næsten et bjerglandskab efter lollandske forhold – med toppen 16 meter over daglig vande. Og Albuen er noget helt for sig. Der er næppe noget ted på denne ø, hvor jordsmonnet rager 2 meter op over havet, men det er kanterne på øen, der er de højeste, så når man går inde midt på øen, befinder man sig som på en uhyre, dyb tallerken, hvor man visse steder ikke kan se så meget som et glimt af al det omgivende vand.

Brønde findes ikke på øen. Ferskvandsforbruget dækkes af opsamlet regnvand, og det er en sådan mangelvare, at vasketøj skylles i stranden. I tørkeperioder må drikkevand sejles til øen.

Man skal imidlertid ikke tro, at tilværelsen på disse øer er særlig *primitiv*. Alle øerne har telefon og radio, tre af dem har eget el-værk, to øer har fjernsyn (som går aldeles fremragende igennem gerude) og høsten foregår fuldt mekaniseret med mejetærsker o.s.v. Korn og roer sejles bort i store, fladbundede pramme.

Flere af ejendommene har været i samme slægts besiddelse i generationer. – Når man først er faldet til på disse øer, bliver man her længe, siger Harald Nielsen, tager meget sjældent „til land" og ynder ikke forandringer i de daglige levevaner . . .

Blandt de mest uforanderlige er den, at „P 112" viser sig hver dag så præcist, at man kan stille uret derefter.

Riis Petersen har i 14 år været eneste beboer af Barneholm. Den har, som den eneste af øerne, ingen anløbsbro, så Riis Petersen må altid hente sin post pr. jolle. Han ror kun ud, når postbåden holder til venstre i sejlløbet, og det gør den kun, når der er „rigtige" breve med. Alligevel har Riis Petersen og Harald Nielsen udvekslet post på denne måde over tusinde gange.

Riis Petersen har også oplevet at få post bragt pr. s v ø m m e n d e postbud. Da et ekspresbrev kom for sent til postbåden, cyklede et postbud ud til Nakskovs badestrand, bandt brevet fast på hovedet og svømmede over med det.

Også ved de andre øer må posten ikke helt sjældent hentes ude i sejlløbet, nemlig når anløbsbroerne oversvømmes. Der findes flere fartøjer end beboere på disse øer, og træningen i at bruge dem begynder tidligt. Vejløs eneste skolepligtige barn, en dreng på 8-9 år, ror f. eks. alene til skole på fastlandet hver morgen.

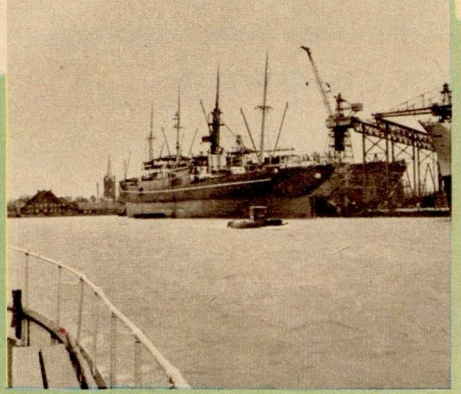

Ved udsejlingen fra Nakskov havn passerer postbåden tæt forbi Nakskov skibsværft, hvor man bygger og reparerer skibe, der er 1000 gange større i tonnage end „P 112". På ruten i Nakskov fjord har postbåden sejlet en distance, der svarer til godt 2 gange rundt jorden ved Ækvator.

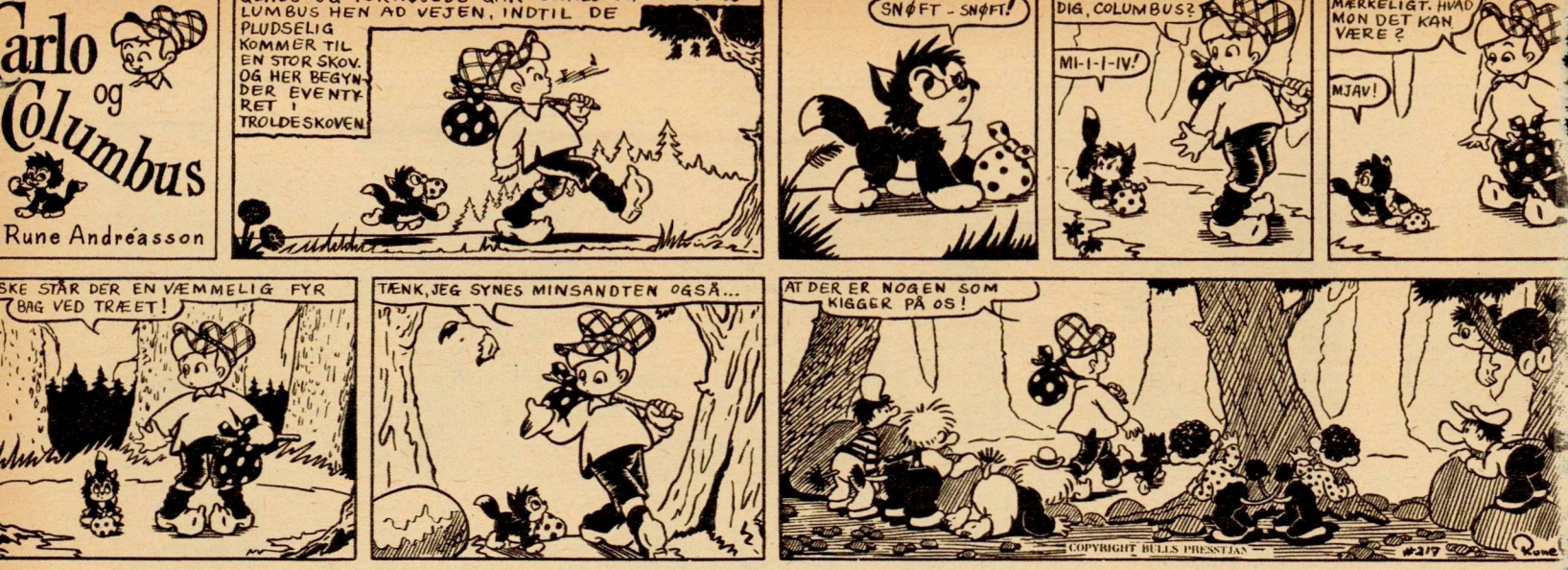

BØRN

HER BEGYNDER vi en spændende eventyrserie om drengen *Carlo* og hans lille kat *Columbus*.

Carlo er en kæk fyr. Sammen med Columbus kommer han en dag til troldeby, hvor de små dværgtrolde bor. Dværgtroldene er så kede af det, for den slemme, drilagtige bjergtrold kan ikke lade dem være i fred. De beder derfor Carlo og Columbus om at hjælpe sig, og nu sker der mange spændende ting. Men eventyret er ikke uhyggeligt, selv de mindste af jer kan godt tåle at høre med, og vi kan love jer, at alt til sidst ender i fryd og gammen. God fornøjelse!

****

VI TRÆNER -

Hvem vil være med?

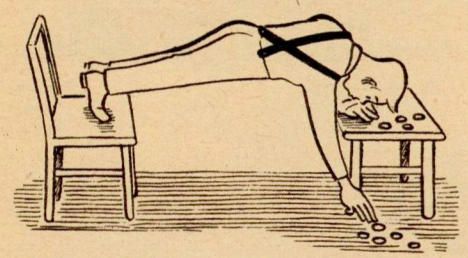

FOR AT I ikke skal gå og blive alt for dovne i ferien, foreslår vi at I benytter tiden til at træne jeres muskler lidt. Her er nogle øvelser, I kan more jer med, især hvis det regner, og I ikke kan komme ud at svømme eller spille fodbold.

Til den første øvelse kræves både muskler og behændighed. Med den højre hånd samles mønterne op på taburetten, der helst skal være så lav som mulig. Med den venstre hånd arrangeres mønterne herefter pænt i række. Til at begynde med vil det være mere end rigeligt med 3–5 mønter. Men ved stadig træning kan man nå helt op til – ja, prøv selv hvor højt.

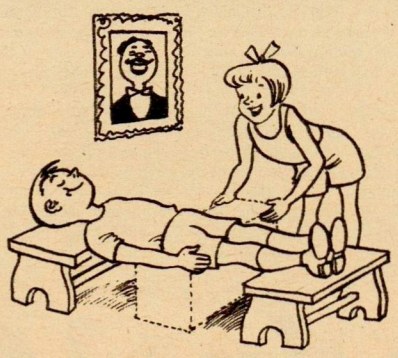

FAKIR I ARBEJDE. Her skal det vise sig, hvem der kan spænde sine muskler så meget, at den midterste understøttelsesflade kan fjernes, uden at man falder sammen. 6 til 10 sekunder må være højden. Så skubbes midterstøtten atter ind under en, og man slapper af.

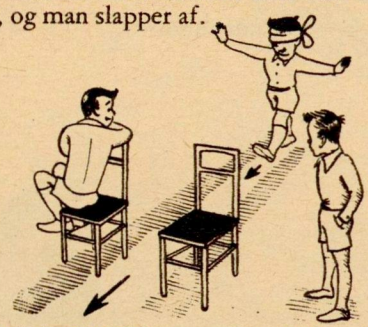

BLINDGÆNGER. I en afstand af 4–5 meter får man bind for øjnene og skal da finde vej gennem den smalle passage.

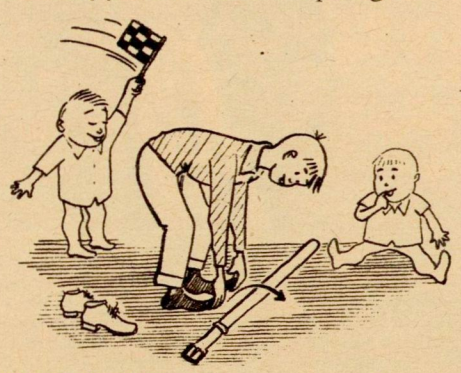

KUNSTSPRING. Uden at give slip på tæerne skal man springe over livremmen. Det ser lettere ud, end det er. Prøv bare.

EN GYMNASTISK SPØG kalder Henrik det, når han bøjer sit højre ben, og med sit venstre springer over det, for derefter at gentage spøgen med modsatte ben.

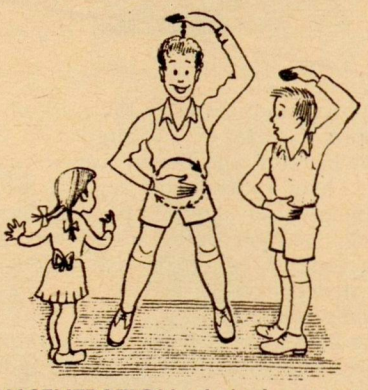

KONCENTRATION skal der til for at tegne en cirkel på sin mave med den ene hånd, samtidig med at man med den anden klapper sig selv oven i hovedet. Også her gælder det om skiftevis at lade højre og venstre hånd udføre bevægelserne.

HÅRDT ARBEJDE. Stil dig med panden mod væggen og med en taburet anbragt foran dig i en fodlængdes afstand. I denne stilling løfter du taburetten op til brystet. Og nu kommer det svære: ret derefter overkroppen i vejret uden at berøre væggen med taburetten.

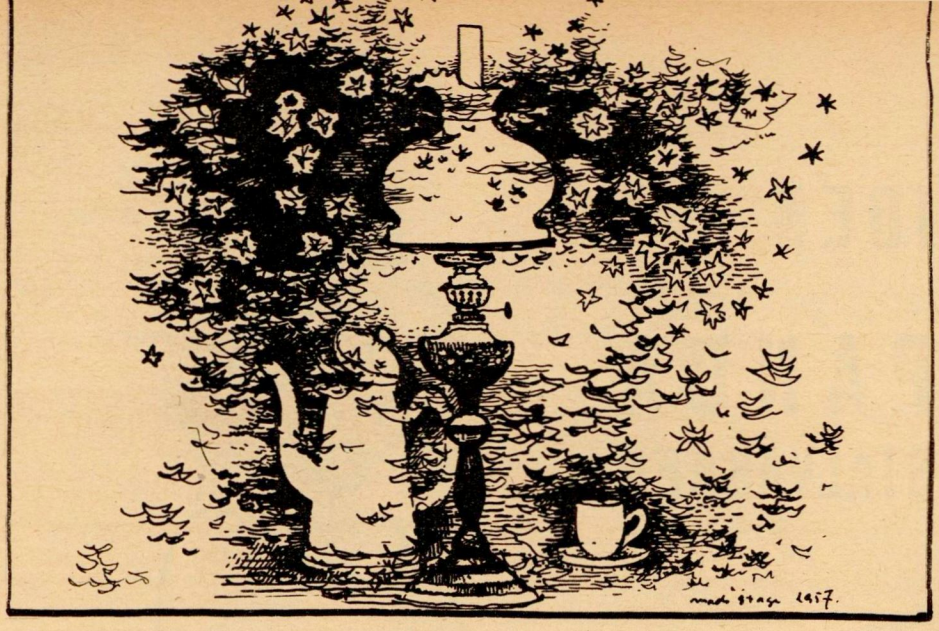

EN AFTEN I AUGUST

MAN KOMMER ud sådan en augustaften i den stille, mørke have og pludselig ser man en himmel med tusinder glimtende stjerner, som lansespidserne af en hær, der bier sin tid i mørket.

Nu tales der jo i videnskabelige kredse om, at vi skal sætte os i forbindelse med eventuelle beboere på andre himmellegemer, hvilket jo kun kan glæde pas- og told- og andre myndigheder, som her vil få deres virkeområde betydelig udvidet. Personlig har jeg som haveejer intet mod disse nye perspektiver, blot man ikke vil inddrage *vor* have som startplads for måneraketter, der efter sigende vil blive meget store. Det er jo nok troligt, at man nødsages til at ekspropriere en stor del af vort grønsags-areal til betonbanerne, men ulemperne kan måske overvindes ved en regelmæssig import fra Venus og Mars af sfæriske gulerødder og kosmiske porrer?

Vi kom ind på disse problemer ved kaffen efter det sidste møde i vor lokale afdeling af Østifternes Haveselskab, efter at vi havde færdigdiskuteret de mere vigtige ting så som rosernes meldug, knopormenes hærgen i år og den høje pris på kogødning. Vor rent lokale opfattelse af rumfartens problem er den, at det ikke så meget er afstandene i himmelrummet, der forhindrer et stigende samkvem, som tidens knaphed.

Som bekendt er lysets hastighed 300.000 km i sekundet, den størst tænkelige i universet, og der er stjerner, hvorfra det tager lyset millioner af år at nå os.

På min hånd i denne varme augustaften falder det fine skær af en stjerne. Lad os nu forestille os, at det er fra en af vore nære naboer i verdensrummet, f. eks. en stjerne, der kun er 20.000 lysår borte, og at man fra denne planet har besluttet at sende mig et budskab, som skal nå mig kl. 11 i aften. Hvis intelligensvæsener deroppe i forvejen kunne udregne begivenhedernes gang hernede, kunne de let ordne det ved at lade stjerneskinnet skifte farve på min hånd og udsende morsesignaler.

Men vore kosmiske venner måtte tage tidsproblemer i betragtning. De måtte afsende deres telegram *tyve tusinde år* inden jeg træder ud i min have!

På det tidspunkt eksisterede ikke nogen menneskelig kultur, som vi véd noget om. Atlantis har måske været til. Kæmpehjorte og Los, vandrede, hvor jeg nu har asters. Fem tusinde år svirrede lyssignalet gennem det tomme rum. Atlantis sank i havet, istider kom og gik. Sjælland rev sig løs fra den skandinaviske sokkel. Igen gik fem tusinde år. Der opstod kulturriger i det mellemste østen og Inkaernes rige i Sydamerika, der var baseret på en møntfod af guld og chokolade. Igen fem tusinde år. Ægypten bliver et rige. Pyramiderne bygges. Fra øst vælter Djengis Khans horder ind over Europa. Alexander den Store, Cæcarerne i Rom. Middelalderen. Spaniens verdensherredømme. Frankrigs solkonge. England opbygger et imperium. Napoleon. Dampmaskinen opfindes. Verdenskrigen. Hitler. Stalin.

Og endelig står jeg så her i haven denne augustnat, som måske forudset af disse intelligensvæsener, der sendte lyssignalet for 20.000 år siden. Og jeg kigger ganske rigtig op i stjernehimmelen og ned på det svage skær på min hånd.

Nu er der kun 30 sekunder tilbage af de 20.000 år. Signalstrålen må være et sted mellem jorden og månen. Med et blødt plump falder et sommeræble til jorden.

Så lyder der inde fra den oplyste stue:

– Så er der kaffe med boller!

Og jeg går ind. Hvis budskabet har været undervejs, er det kommet to sekunder for sent!

HASLEV HØJSKOLE Vinterskole for unge piger og mænd nov.-marts. Højskoleafdeling med sprog, delingsføreruddannelse. Særhold for vordende seminarister. For kvindelige elever håndarbejde med kjolesyning. Landbrugsafdeling med maskinkursus. Henrik Christiansen.

Lynhurtig reparation

DET ER UTROLIGT

så hurtigt
Den flydende tråd
klarer alle
tøjreparationer.

Den flydende tråd

I tube eller flaske.

Rækker langt.

BRUGSEN har den

EKSTRA SOMMER!

Rivieraferie i September

Tager De med på Samvirkes rejse til Rivieraen den 3. september, får De en dejlig forlængelse af sommeren og oplever den skønne natur, Rivieraen byder på, under gode forhold: et godt og nyindrettet hotel venter Dem, der arrangeres rundture ved Rivieraen med dansk fører

14 dages Rivierarejse afgår 3. september, kr. 715

Prisen indbefatter: 2. kl. tog, soveplads under rejsen gennem Tyskland, måltider under togrejsen, ophold og fuld pension, en heldagstur til Nizza-Monte Carlo samt en halvdagstur til maleriske byer i bjergene bag kysten. Forlang program for denne rejse

SAMVIRKE Njalsgade 15, København S.

Så De Rombillederne?
Vil De opleve Rom, Capri og Venedig på en 15 dages rejse? Forlang program. Rejsen afgår 12. september og koster 865 kr.

PANDA-PIGEN

præsenterer

PANDA
STALVASKEN

...et eksempel på hvor smukt og praktisk en vask kan laves - hun peger på de tætte riller i opvaskebakken, hvor selv et snapseglas kan stå uden at vælte.
Andre fortrin er det punktsvejste overløb - den dobbelte renserist og den praktisk talt uforgængelige bundprop.
PANDA STÅLVASKE leveres med eller uden opvaskebakke i flere størrelser og modeller.

PANDA

ÅRHUS BOLIGSTÅL A/S

Andels-Teatret fejrer sit tiår med det danske syngespil Ungdom og Galskab

BEGIVENHEDERNE sidste efterår i Ungarn gav skuespillet *Johan Ulfstjerna,* som Andels-Teatret netop da opførte, en næsten uhyggelig aktuel baggrund. Det lå jo lige for at drage en parallel fra teaterscenens finske frihedskæmperes kamp mod det russiske voldsstyre til det ungarske folks rejsning mod de samme russere. *Johan Ulfstjerna* havde fået en smuk modtagelse ved premieren, men for opførelserne efter begivenhederne i Ungarn gjaldt det, at skuespillet havde et dagsaktuelt budskab at bringe sit publikum.

Derimod havde det ikke været nogen god ide at opføre to skuespil samme aften, som det skete med *Skærmydsler* og *Munken går i Enge.* Formanden for Andels-Teatret, forstander *Frode Aagaard,* omtalte ved ATs repræsentantskabsmøde, at denne teateraften ikke havde indfriet Andels-Teatrets forventninger.

Derimod blev forårstourneen med *Født i Går* en sukces af store dimensioner. Man skal mange år tilbage i de tournerende teatres historie for at finde noget tilsvarende. *Født i Går* kom endog ud for det uheld i starten, som teaterdirektører ellers kun oplever i mareridt, nemlig at stykkets førsteelsker bliver ude af stand til at spille – lige før tæppet skal gå. Sådan gik det for Knud Pfeiffer, og premieren i Fredericias nye teater, hvortil alle pladser var udsolgt, blev kun reddet, fordi Andels-Teatrets forretningsfører Erik Frederiksen med ganske kort varsel sprang ind i rollen og spillede med enestående hjælp af stykkets iscenesætter og kammeraterne på scenen. Det vovelige redningsforsøg gik godt, og premieren, der blev sukces, lagde grunden til den stormende modtagelse, stykket overalt fik.

I det kommende efterår vil Andels-Teatret opføre syngestykket *Ungdom og Galskab.* AT runder i år sit første 10-år og vil markere begivenheden med denne opførelse, der på sin måde er den største opgave, AT endnu har stået overfor, bl. a. fordi der til opførelsen kræves et vel sammenspillet orkester. Den anden efterårsforestilling bliver lystspillet *Der ligger et hus . . .* Det fortæller vittigt og underholdende om „en ganske almindelig mands" besværligheder med et kontorstyre, der i ham ikke ser et menneske, men blot en masse papirer, alle registreret og lagt pænt i kardusomslag.

I modsætning til det nedslående regnskabsresultat i fjor var sidste års regnskab, som sluttede med et mindre overskud, meget opmuntrende, takket være sukces'en med Født i Går og en meget forsigtig administration, fremgik det af direktør *Allan Fridericias* regnskabsfremlæggelse. Men byrderne fra tidligere år hviler stadig tungt på teatrets økonomi.

Teatrets økonomi, dets forhold til andels-teaterkredsene, repertoiret, muligheden for at udbygge virksomheden, var emnerne i den interessante diskussion, der fulgte efter formandens beretningsaflæggelse.

Repræsentantskabsmødet sluttede med redaktør *Eggert Nielsens* redegørelse for arbejdet i Teaterkommissionen. Foreløbig er der kun gjort et rent forberedende arbejde i spørgsmålet om oprettelse af et eventuelt rigsteater, men af kommissionens forhandlinger vil forhåbentlig en dag komme resultater, der bliver til nytte for det tournerende teater og til glæde for dets publikum.

FARV SELV MED OPAL OG SPAR PENGE!

Garderoben, gardinerne, dækketøjet o. s. v. bliver som nyt, når det farves med **Opal-farver,** der findes i 39 moderne kulører – se farvekortet – og kan farve:

Uld, Halvuld, Silke, Halvsilke, Bomuld, Linned endvidere Nylon o. s. v.

DET ER SÅ LET AT FARVE MED OPAL

Brug **Opanol** til blegning og affarvning – det skåner tøjet!

FARVEFABRIKEN OPAL A/S

BRYGGERIET STJERNEN

STJERNE VALENCIA
– stadig den populæreste appelsinvand

GOLDEN ANANAS SQUASH
– læskedrikken i særklasse

Landets 2000 brugsforeninger byder Dem velkommen til ferieland

Nu står sommerrejsen for døren, og hvor end Deres feriemål ligger: der er altid en Brugsforening, hvor De kan købe lige så godt, som De er vant til hjemmefra. Feriebudgettet kan sagtens holde, for i Brugsen får De kun kvalitetsvarer - men til de laveste priser!

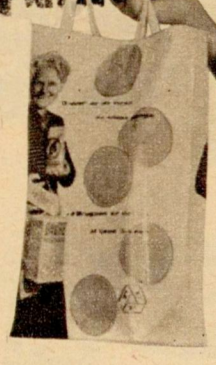

Husk også Brugsen, hvis De skal på ferie i udlandet. Den stedlige Brugs hedder i Sverige, Tyskland og Østrig *Konsum* - i Norge *Samvirkelag* - i Holland, Belgien og Frankrig *Coop* - i England *Cooperative Society* - i Italien *Cooperativa* - i Schweiz *Konsum-Verein* - i Finland *Osuuskauppa* eller *Osuusliike* og i Jugoslavien *Zadruzna Prodavnica*. Alle disse steder får De samme fine betjening som i enhver af Danmarks næsten 2000 brugsforeninger.

Brugsen

Små PLAGEÅNDER

SELV OM man godt ved, at det er ganske naturligt, at et barn *må* spørge for at få noget at vide, og at det elsker at høre sig selv tale, når det rigtigt opdager alle sprogets muligheder, så kan det være noget af en plage.

Hvad gør man ved sådan en lille snakke- og spørgemaskine? Det eneste, der afgjort *ikke* hjælper, er at bede ungen tie stille. Stiller barnet dumme spørgsmål, som ikke er til at svare på, er det umuligt altid at bevare tålmodigheden, men man må blot hele tiden huske på, at de dumme spørgsmål ofte opstår hos børn, der vil *tiltrække sig forældrenes opmærksomhed.* Barnet, der spørger urimeligt meget, beder i virkeligheden om opmærksomhed, og man kan stoppe tåbelige spørgsmål ved at give sig noget mere af med barnet.

En fortræffelig metode til at lukke munden på en spørgelysten unge er selv at stille spørgsmål til barnet. Det får derved noget at spekulere på. Det er også godt at fortælle barnet en hel masse. Det behøver ikke at være historier i almindelig forstand, videbegærlige børn er glade for oplysninger. Man skal bare snakke løs, jo mere man fortæller barnet, jo mere optaget vil det blive af alle de nye ting, det hører. I stedet for at spørge planløst vil barnet have noget at spekulere på og noget, det *kan anvende i sine lege.*

Kun for rejsende med børn under 4 år

AT HAVE småbørn er en velsignelse, at rejse er en forfriskende oplevelse, men at rejse med småbørn er en prøvelse. Det ved af bitter erfaring alle forældre, som har familie hinsides Storebælt.

Utallige er de jule-, påske- og sommerferierejser, der står prentet i ens erindring – om ikke med blod – så med sved og tårer. Der er den allerførste påskerejse med den nyfødte i kassen. Hvert ureglementeret grynt iagttages i åndeløs spænding: vil det udarte til det nådeløse vræl, som nedkalder en hel kupes forbandelser over en, og som kun lader sig standse ved en højst ublufærdig knappen op . . . Man er så nervøs som nybagt mor. Siden hærdes man, tager det ikke så nøje, om man i et snuptag skal udskifte en snavset ble i rutebilen, eller om man tvinges til at amme på åbne perroner eller i tætpakkede kupeer.

Er det besværligt at rejse med spædbørn i „kassealderen", så forekommer dette dog at være den rene leg, når man siden gør smertelige erfaringer med børn i 1–2 års alderen, som ikke kan sidde stille, ej heller kan gå og dog med hele deres viljekraft insisterer på at udforske – og helst smage på – enhver genstand i deres nærhed: æbleskrog, papiraffald, skruer og alskens mærkværdigheder.

Blandt rejser, som i tidens løb har tappet ens kræfter, mindes jeg en sommer, da vi rejste hjem fra ferie på Fyn medførende en 16-måneders søn, en spandfuld guldfisk fra farfars præmieopdræt samt en vordende lillebror, der truede med nårsomhelst at arrivere.

Temperaturen lå omkring 35 grader, og der var vel en tusind mand med færgen foruden kvinder og børn. Gispende omkap efter luft blev guldfiskene og undertegnede stedt til hvile på en klapstol, mens den håbefulde pode målbevidst trak sin fader rundt på færgen fra for til agter og fra lastrum til kommandobro. Med en tyve minutters mellemrum passerede de min stol, stedse mere ukendelige, drengen formedels sod og snavs, hans ophav på grund af udmattelse.

I toget fra Korsør smadrede vi vor eneste medbragte sodavand, og vor søn blev derefter så ulidelig tørstig, at han kastede sig over guldfiskespanden og labbede halvdelen af dens indhold i sig i eet eneste ubevogtet slurk. Han fik sådan en mavepine bagefter – det har muligvis været af den grund – i hvert fald husker jeg, at vi tilbragte resten af køreturen i kø foran et vist rum.

Da vi henad aften stærkt derangerede nåede hovedstaden, modtoges vi af den samlede familie, som foreslog at fejre det glade gensyn ved en tivolitur (vi var jo lige ved). Jeg husker, at vi afslog tilbudet, men om vi fik gjort det på en pæn måde, pines jeg endnu af uvished om.

Ja, det var en „dejlig" rejse, og så var det alligevel intet mod dengang vi rejste fra Småland til Midtfyn – en 10 timers rejse med 12 skift. Da medbragte vi tre børn under fem år. *Inger.*

Hvad skulle vi gøre uden ALUMINIUMSFOLIE?

AT ALUMINIUMSFOLIE er nyttig at have i køkkenet ikke mindst til indpakning af madvarer, det har vi alle for længst fundet ud af. Men hvor mange er klar over, at dette ildsikre og vandtætte materiale kan bruges til masser af andre formål? Vi nævner:

Hvis køkkenbordsskuffen er „frosset fast", kan man klippe et stykke folie og lægge det som en slags måtte under skuffen, den vil herefter glide nemt og smertefrit ud og ind.

Malerpenslerne holder sig bløde, hvis man under afbrydelser i malingen pakker aluminiumsfolie om den. Når man er helt færdig med malingen og har renset penslerne grundigt, pakkes de ligeledes i folie.

Når propper, låg, kapsler el. lign. bliver borte, kan man lukke for flasken, tuben eller hvad det nu er, der savner lukketøj, ved tildækning med aluminiumsfolie. Samme materiale svøbt om en for lille prop kan ligeledes få denne til at slutte tæt.

På søndagsudflugten kan en rulle folie formet som et kræmmerhus gøre det ud for drikkebægre, hvis sådanne mangles.

Varmedunken holder sig varm, isposen kold, når de pakkes ind i folie, der er stærkt isolerende.

Når man arrangerer blomster, er det en god ide at prikke huller i en kugle af sammenkrammet folie og stikke stilkene ned heri. Og har man en vase, der er lidt for høj til de blomster, der skal i den, vil aluminiumsfolie krammet sammen og anbragt i bunden give vasen den rigtige højde.

Der kan spares på varmeregningen, hvis man beklæder væggen bag radiatoren med folie, som vil kaste varmen ud i rummet.

Vinduestræk undgås ved at udfylde de utætte steder med sammenfoldede strimler af folie.

Planter kan beskyttes mod frost, hvis man tildækker dem med aluminiumsfolie formet som en lille hætte. Folie vil ligeledes være velegnet til indpakning af planter eller afskårne blomster, der skal holde sig friske under transport.

Ved farvning af tøj i vaskemaskinen vil det være en god ide at dække låget med folie, så undgår man pletter af farvestof på maskinen.

SPIS GODT...MED OST

Ost smager godt – og De har godt af ost. Det er et af naturens sundeste fødemidler. De kan ikke undvære ost – men hvem kunne også tænke sig det, når der findes noget så dejligt som . . .

BUKO Ost

forbruger-nyt

REDIGERET AF BODIL M. BEGTRUP

Forbrugerne tabte slaget...

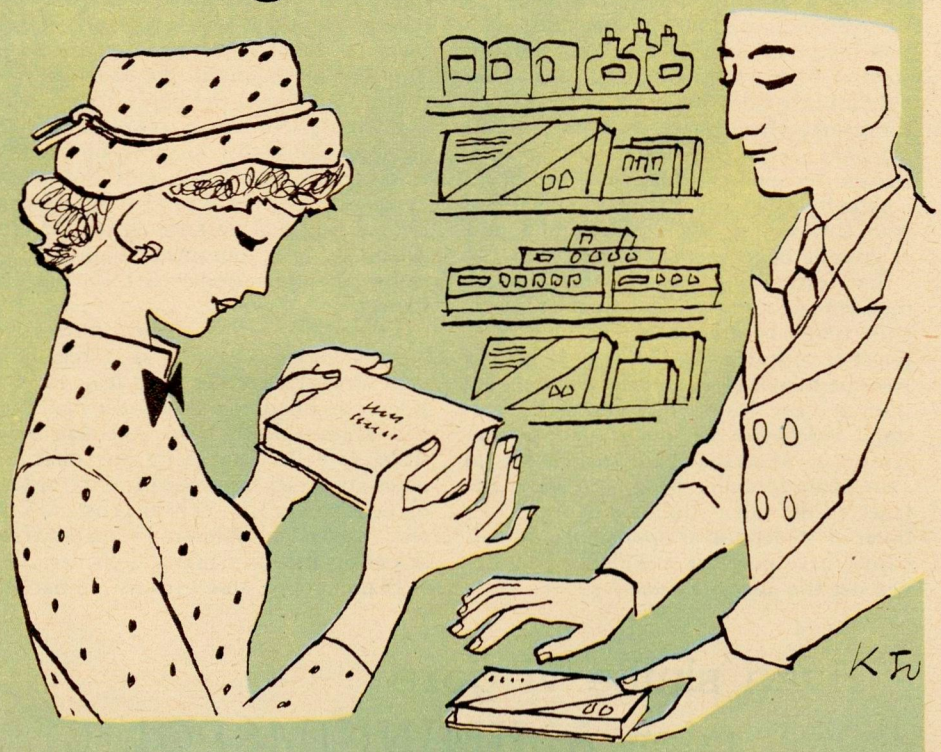

MONOPOLTILSYNETS bestemmelser om at der skal nettovægt på færdigemballeret chokolade (ren som fyldt) og at den skal stå på emballagens *forside* stødte på stærk modstand hos chokoladefabrikanterne. De ønskede nettovægten anbragt på emballagens bagside, fordi det ville blive meget dyrere at sætte den på forsiden.

Det lyder jo ikke umiddelbart indlysende, men fabrikanterne forklarede, at enten har man færdigtrykt emballage liggende til flere års forbrug eller at det materiale, der skal benyttes til emballagen, må ændres, hvis nettovægten skal på forsiden af pakningerne, og det vil som sagt blive dyrt.

Forbrugerne på deres side hævder, at når de gerne ser bestemmelsen om at nettovægten anbringes på forsiden opretholdt, er det ikke for at kværulere, eller fordi man ikke forstår fabrikanternes synspunkter, men simpelthen fordi man er klar over, at skal vægtangivelsen have større praktisk betydning, må den stå på forsiden, så folk kan se den. Chokolade er jo næsten altid udstillet bag glas – nok se, men ikke røre – og vil man vide hvad de forskellige stykker, plader eller æsker vejer, må man spørge, hvis nettovægten står på emballagens bagside. Spørges der flere gange kan det godt virke irriterende – ikke mindst, hvis der er andre i butikken, og så gør man det ikke. Køberen kan på emballagen læse sig til om det er let bitter, bitter eller flødechokolade, om der er nødder, rosiner eller andet godt i den, og de oplysninger finder fabrikanterne det helt rimeligt står så man kan se dem, men det lille beskedne nettovægtstal, det bliver det rigtignok altfor dyrt at få frem på forsiden.

Spørgsmålet var så vigtigt for fabrikanterne, at de indankede sagen for monopoltilsynets ankenævn og her kæmpede rådsformanden *Viola Nørløv* og konsulent *Helle Munch-Petersen* fra forbrugerrådet en tapper kamp mod bagsiderne. Men de tabte slaget. I begyndelsen af juni faldt ankenævnets afgørelse og det blev tilladelse for fabrikanterne til at sætte nettovægten på bagsiden.

Spørgsmålet kan næppe sætte sindene i større oprør, men det er et nederlag for forbrugernes krav om ordentlig vareoplysning, og der er grund til at være ængstelig for, at afgørelsen skaber præcedens, således at hvergang der fra fabrikanternes side er ønske om at få sat nettovægten lidt i skammekrogen, kan der henvises til den opnåede dispensation fra monopoltilsynets klare og rigtige bestemmelse.

Man kunne have ønsket et kompromis, hvor man henstillede til fabrikanterne ved fornyelser og ændringer af chokoladeemballagen da at sørge for, at nettovægten blev sat på forsiden.

Vi ved naturligvis, at netop, når der er tale om chokolade har vægt og pris ikke så meget med hinanden at gøre, undtagen når det drejer sig om løsvægtskøb eller emballeret chokolade af samme kvalitet. Køber vi chokolade i løsvægt er prisen pr. 100 g altid angivet, men i den færdigemballerede vare aner vi ikke, hvad vi giver for æsken, krølpapiret, bånd, cellophan m. m.

Ulykkerne hjemme

Her er en blindstikprop.
Den kan ikke pilles ud af små fingre.
Den koster ca. 60 øre.

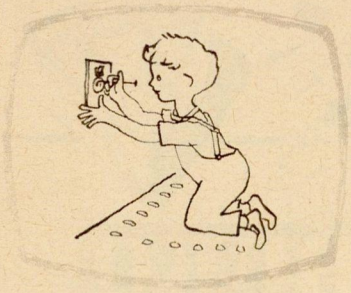

Hvad er det dog han gør?

Tænk om den ikke havde været afbrudt?

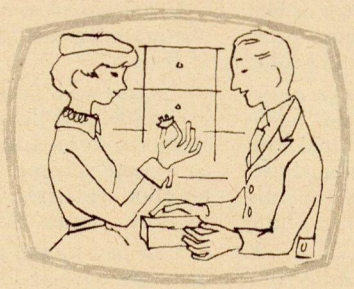

Afsted til brugs, el-installatør eller isenkræmmeren!

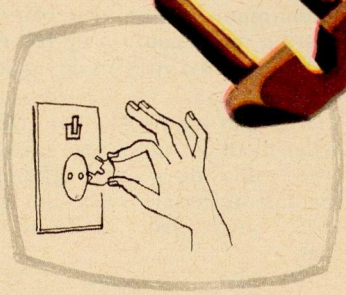

Blindstikpropper i alle kontakter indenfor lille fyrs rækkevidde.

Ca. 1/3 af samtlige ulykker der behandles på sygehusene er sket i hjemmene. Vi må så vidt muligt prøve at forhindre dem.

AKTUELT

Slå et slag

for *aluminiumsfolio* til indpakningen af kød, fjerkræ og fisk der skal fryses, sagde nogle husholdningskonsulenter til mig. Det fås nu foret (cacheret) med et ganske tyndt lag papir, så det er meget stærkere end den uforede folio. Aluminiumsfolio er lidt dyrere end vokspapir, som er den emballage der sælges mest af, men til gengæld bruger man *mindre* folio, fordi det kan smyges tæt om kødet, og af samme grund er fordampningen og indtørringen under frysningen meget lille.

Cacheret aluminiumsfolio fås bl. a. i brugsforeningerne i ruller à fem meter og 50 cm brede. Denne bredde regnes for tilstrækkelig til at pakke ½ skinke ind i.

For at beskytte den folioindpakkede vare mod overlast under transporten frem og tilbage til fryseboxen er det bedst at pakke den i almindelig papir og lukke den med sejlgarn eller klæbestrimler. Hvis aluminiumsfolioen er ubeskadiget, kan den bruges flere gange.

Gummiringene tåler sulfo

Der har været klager over gummiringen til henkogningsglas. De blev altfor hurtigt bløde og klæbende og mange har ment, at det skyldtes de sulfonerede opvaskemidler.

Husholdningsrådet har undersøgt gummiringene. De blev lagt i flere dage i sulfonerede opløsninger af forskellig styrke og temperatur. Gummiringene klarede sig udmærket, så man kant altså trygt gøre dem rene i sulfovand (men skyl dem godt). Derimod har der været et parti gummiringe med fabrikationsfejl på markedet, og højst sandsynligt er det dem der er årsag til klagerne. De siges at være ude af verden nu, men ærgerligt har det været for dem der har været så uheldige at få dem.

Gode syltekrukker

Her er de to almindeligste typer af syltekrukker. Den brune glacerede krukke og den sintrede, d. v. s. hårdtbrændte, grå krukke. Begge er udmærkede i de danske topkvaliteter, som FDB fører. Stenkrukken (også kaldet hollandsk krukke) er den tungeste, men også den stærkeste. På grund af hankene tager den mere plads op på hylderne end de glacerede krukker, men sylter man større portioner (f. eks. over 2-3 l) flyttes lettere rundt med krukkerne, når man har hankene at løfte dem i. De grå stenkrukker er lidt dyrere end de brune glacerede.

FRANSK KØDSALAT kunne såmænd også kaldes spisekammerrester i fransk dressing. Og dermed er sagt, at det er en *ret,* og at den kan laves, når der er rester af kød, af alle slags fars eller pølse i huset.

Men *fransk kødsalat* kan også serveres som hovedret til en lille sommerselskabsmiddag. Så er det ikke rester man kommer i den, men fin kogt skinke eller filet, og fine ting som rå spansk peber eller oliven skåret i tynde spiraler understreger yderligere det mere festlige.

Opskriften er beregnet til fire personer, men den er kun rent vejledende.

100-400 g kød
to fine salathoveder (store)
½ salatagurk
4 jævne, kogte kartofler
4 jævne tomater
50 g løse, kogte ris
to spsk. hakket grønt
event. lidt hakket løg (hvidløg)
event. kogte grønsager
event. rå grønærter
event. spansk peber og oliven
event. hakket æg.

Marinade af: 1 dl olie, ⅓ dl eddike (krydddereddike) krydret med salt, peber, sukker og sennep og rystet eller pisket sammen med lidt fløde eller tomatpuré.

Vigtigt er det at:

1. **Alt er skåret pænt ud i firkanter eller tynde strimler.**
2. **At marinaden er smagt virkelig godt til, og at der er rigelig af den.**
3. **At salaten (med undtagelse af hovedsalaten) trækker 15-30 minutter i marinaden.**
4. **At salaten præsenteres smukt, enten i et stort, ikke for dybt fad (f. eks. brunt lerfad) eller en stor træskål og pyntet med tomatskiver, hakket æg eller hvad der nu kan give farve.**

Brød og smør eller sprøde, lunkne flutes uden smør passer godt til salaten.

Hokus-pokus med minutsupperne

GEM grønsagsvand, ikke fordi det er så sundt og der er vitaminer i det og alt det andet fornuftige, der kan siges om den ting, nej, brug det til at spæde *minutsupperne* med. De er gode nok, men spæder man dem med grønsagsvand og ofrer en klat smør eller margarine, så er de ikke til at skelne fra en hjemmelavet, kraftig suppe kogt på kød. Hvis der også er råd til at ofre lidt fløde på supperne – og den må allerhelst være sur, så bliver de *à la creme,* og det er altså noget meget fint.

Supperne kan også spædes med halvt vand og halvt mælk – det bliver de både velsmagende og nærende af, og fortyndet lidt mere end skrevet står på pakningen, kan de godt tåle at blive.

Hvad er Gelanito?

Gelanito indeholder *pektinstoffer,* som findes i pektinrige frugter f. eks. ribs, solbær, umodne stikkelsbær, umodne æbler, citron m. fl. Det er pektinstofferne i frugten i forbindelse med sukkeret og frugtsyren, der får frugtsaften til at danne gelé. Nu er der mange frugter, f. eks. hindbær, jordbær og al megen moden frugt, der ikke indeholder ret meget pektin, og skal de anvendes til marmelade, må man enten koge dem ind, hvilket tager timer, eller de tilsættes Gelanito. Det sidste har den fordel, at marmeladen kan koges færdig på 10–15 minutter, hvorved smagen bliver friskere og vitaminindholdet bevares bedre og endelig er svindet meget mindre.

BP GAS har gjort det endnu dejligere på landet...

– for tusinder af moderne landhusmødre har takket være BP-GAS fået dejlige ønskekøkkener. Det samme kan DE få.

Med BP-GAS kan De gøre al madlavning, bagning, opvask, ja, faktisk hele Deres huslige indsats helt anderledes komfortabel og fornøjelig ... samtidig med, at det hele bliver rationelt og økonomisk. Tænk Dem f. eks. et vidunderligt BP gaskomfur med stegebrænder, kogebrændere, ovn med termostat, grillrist og alle moderne finesser – og husk, at De med BP-GAS let og billigt kan have varmt vand i køkkenet året rundt.

Lad den nærmeste BP gasforhandler fortælle Dem hvordan - der er altid en i nærheden.

BP GAS A/S

Hovedkontor: Havnegade 4, Aarhus - tlf. 3 69 22

FYLDESTATIONER: Aarhus: Søren Frichsvej 6, tlf. 3 69 33 — Fredericia: Strandvejen, tlf. 2770 — Køge: Sdr. Molevej, tlf. 1700

DA 105 MAND

EN HEL VERDEN fulgte gennem telegrammerne den sejlads fra England til Amerika, som nu i sommer blev foretaget af sejlskibet Mayflower II. Men hvad det egentlig er for et jubilæum, denne sejlads skal markere, er nok de færreste uden for USA klar over. 1957 er nemlig ikke noget jubilæumsår for den oprindelige Mayflowers togt til den nye verden.

Det, man kan jubilere for, er grundlæggelsen af den første engelske kolonі på det amerikanske fastland, Jamestown i Virginia. Den fandt sted i 1607 – altså for 350 år siden – og adskillige amerikanske historikere regner med, at her begynder Amerikas historie.

De 105 mænd, som en sommermorgen i 1607 gik i land på Virginias kyst, har næppe haft blik for det historiske perspektiv. De var først og fremmest glade for at være sluppet levende over Atlanterhavet. Turen havde taget *5 måneder* og de tre små sejlskibe havde været i overhængende fare.

Med landgangen var deres prøvelser imidlertid ikke forbi. I løbet af de første 6 måneder døde tre fjerdedele af Jamestowns beboere – af sult, af malaria fra nærliggende sumpe, af udmattelse og som ofre for kampe med indianerne. Kolonisterne var meget dårligt rustet til deres opgave, ja, de havde knapt nok anelse om forholdene på kysten, skønt den dog var blevet ret godt udforsket i løbet af det foregående århundrede.

De tre skibe var udsendt af et slags aktieselskab i London, et kongeligt monopolforetagende, som var baseret på nogle storkapitalisters forventning om at tjene lette penge og kongens ønske om at gøre sig gældende i kolonikapløbet med de andre europæiske magter. Kolonisterne var formelt ansat i dette kompagnis tjeneste, og deres hovedopgave skulle være at finde ædle metaller, så kompagniet hurtigt kunne få sine udlæg igen med fede renter.

I stedet blev kolonisternes problem simpelt hen at overleve. Gang på gang var kolonien ved at blive udslettet, men de overlevende holdt ubrydeligt sammen, og de havde en fremragende leder i kaptajn John Smith. Ved en blanding af kamp og diplomati lykkedes det at holde indianerne stangen – ja, endog at få dem til at levere majs til de sultende englændere. Snart omfattede Jamestown både et fort, en kirke og et handelsmagasin foruden den række af elendige hytter, hvori kolonisterne boede.

Endnu i 1610 stod kolonien på randen af tilintetgørelsen. Det år måtte nybyggerne udelukkende på rødder, bær og frugter klare sig gennem vinteren, der senere erindredes som „hungervinteren".

Afgørende grundfæstet blev Jamestown

GRUNDLAGDE ET VERDENSRIGE

Sådan så Jamestown ud – den første engelske koloni i Amerika. Billedet viser en nøjagtig kopi af det allerældste Jamestown, som er opført i anledning af jubilæet. Den store bygning omtrent midt i trekanten er kirken, hvor den første lovgivende forsamling i Amerika trådte sammen. Man bemærker, at en del af nybyggerne endnu bor i telte. I de første 18 år afrejste 5650 personer til Jamestown, og i samme tidsrum mistede godt 4500 af dem livet.

først, da en af dens borgere, John Rolfe, i 1612 slog ind på at dyrke tobak. Ideen havde han fra indianerne, til hvem han stod i et særlig godt forhold, bl. a. fordi han som led i en „ikke-angrebspagt" var blevet gift med den skønne, indianske høvdingedatter Pocahontas.

Tobaksdyrkning viste sig hurtigt at være en langt mere indbringende beskæftigelse end nogen anden. Endog markedspladsen og gaderne i Jamestown tilplantedes med tobak. Denne vare blev koloniens eksistensgrundlag – og dens omsætningsmiddel. Selv en kone kunne man købe for tobak. I 1619 ankom 90 unge, engelske piger, som forud havde forpligtet sig til at ægte de 90 kolonister, der måtte være villige til at betale regningen for rejsen over atlanten. Billetprisen var sat til 120 engelske pund tobak (ca. 50 kilo), og efterspørgslen på koner til den pris var enorm. Jamestown-kolonien, som på dette tidspunkt talte ca. 2000 indbyggere, var nemlig i udpræget grad et mandssamfund.

Samme år leverede et hollandsk skib de første 20 negerslaver til Virginia-plantagerne, og endelig valgte kolonisterne dette år den første lovgivende forsamling, i hvis statutter man primitivt udformet vil genfinde en stor del af det lovmæssige grundlag for vore dages parlamentariske styre.

Året efter var Jamestown ikke mere den eneste britiske udpost i Amerika. I 1620 ankom skibet Mayflower (af hvilket Mayflower II er en kopi) til kysten af New England – mange hundrede kilometer længere mod nord end Jamestown. Om bord var 50 mænd, 20 kvinder og 43 børn, engelske calvinister, som udvandrede til den ny verden for deres tros skyld. I den senere historie kendes de som „pilgrimsfædrene", og i vore dages USA er selv de fineste fyrstelige aner intet mod en afstamning, der kan ledes tilbage til en af Mayflowers passagerer. At dømme efter det antal amerikanere, som møder med en sådan stamtavle, har „pilgrimsfædrene" været utrolig frugtbare.

Disse udvandrere kom ud for så store vanskeligheder i form af misvækst, sult og sygdom, at der gik tre år, før de fik grundlagt deres koloni, Plymouth. Da havde halvdelen af den lille gruppe mennesker mistet livet trods hjælp fra indianerne.

Den tredje amerikanske nybyggerkoloni kom til at ligge nogenlunde midtvejs mellem de to første, ved Massachusettsbugten. Den oprettedes af puritanere, meget strenge lutheranere, hvis motiv til at forlade England også var religiøs forfølgelse. Puritanerne var gennemgående velstående folk og deres koloniforetagende både mere storstilet og bedre funderet end de to andre. I stedet for at lade sig udsende af et kompagni havde de således opkøbt aktierne i det af de tre eksisterende kompagnier, som havde monopol på Massachusetts-området.

Alene i denne kolonis første år, 1630, modtog den 1000 emigranter – mere end tre gange så mange som var kommet til Plymouth i de forløbne 10 år. Trods økonomisk og talmæssig styrke udstod dog også de puritanske nybyggere svære lidelser, inden de fik tilpasset sig de amerikanske eksistensbetingelser. Guvernøren skrev hjem om den første tid, at „næsten hver eneste familie har sine døde at begræde". Hovedbyen i dette område blev Boston, som fra en puritaner-landsby udviklede sig til at blive et økonomisk, politisk og ikke mindst kulturelt centrum i USA – dog stadig præget af sin puritanske oprindelse.

Snart var Nordamerika kendt som et tilflugtssted for dem, der i det daværende Europa led under et politisk, religiøst eller økonomisk tryk. Havde man ikke penge, kunne rejsen ofte fås på kredit. Så kom den til at koste 7–10 års efterfølgende arbejde hos en af de allerede etablerede farmere, under vilkår som nærmest var dårligere end dem, man bød de egentlige slaver.

Kravet om mere jord i forbindelse med den selvstændighedstrang og beslutsomhed, som var et fremtrædende træk hos mange af emigranterne, startede snart det fremstød fra kystkolonierne mod vest, som først standsede et par hundrede år senere, da hele det nordamerikanske kontinent var underlagt den hvide mand. Overalt var livet hårdt, og de mænd, som klarede sig igennem Nordamerikas første nybyggerperiode, var ofte personligheder, som reagerede voldsomt mod angreb på deres personlige frihed eller økonomiske rettigheder.

Allerede i slutningen af 1600–tallet rejste farmerne i Virginia sig således til opstand mod provinsregeringen og gennemførte en række love, der var vendt mod den engelske guvernørs tyranniske politik.

Opstanden brød ret hurtigt sammen, men uafhængighedstrangen overlevede, og knapt 100 år senere udsendte Patrick Henry – der også var repræsentant for farmerkredse i Virginia – den appel, som rejste Nordamerika til frihedskrigen mod det britiske styre. Dermed var det samfund, som grundlagdes i Jamestown, blevet den nyere tids ældste republik – og skulle snart blive dens yngste stormagt.

STRAFFEFANGEN DER OPFANDT KRYDS OG TVÆRS OPGAVERNE

På en kirkegård ved Kapstaden i Sydafrika findes en af verdens mærkeligste gravsten. På dens forside er indhugget en krydsordsopgave og derunder navnet Victor Orville – ellers er der ingen inskription på stenen. Gravstedet smykkes aldrig af blomster eller kranse. Manden, der hviler her, er glemt, men millioner af mennesker verden over mindes hver dag om hans værk. Orville var nemlig den mand, som opfandt Kryds og tværs-opgaven. Hans tragiske skæbne skildres i denne artikel af Karl-Heinz Busch.

EN FORÅRSDAG kort efter den første verdenskrig kørte ægteparret Victor og Mary Orville i bil ud fra deres landsted i Oxfordshire i England. Kør nu forsigtigt . . . formanede Mary Orville gentagne gange sin mand, og han lovede det, som han lovede hende alt, hvad hun bad om. De gik blandt deres bekendte for at være egnens lykkeligste ægtepar. De besad en landejendom, som lige netop var stor nok til at blive regnet for et gods, og indenfor deres omgangskreds ansås de hverken for særlig rige eller særlig fattige.

Denne dag skulle de til selskab hos nogle bekendte, som boede 20 kilometer borte, og her drak Victor Orville, hvilket ikke var ganske usædvanligt, et glas for meget. Alligevel fastholdt han, trods mange advarsler, at han selv ville køre bilen hjemad, og han afviste skarpt værtens forslag om at lade en forvalter overtage rattet. Ved midnatstid brød ægteparret Orville op. Et kvarter senere mistede Victor Orville i et vejsving herredømmet over bilen, som knustes mod et træ. Hans kone dræbtes på stedet, mens han selv slap uskadt.

Han anholdtes og foretog i varetægtsfængslet to selvmordsforsøg, som mislykkedes. Da sagen nogle uger senere kom til domsforhandling, sad han ganske apatisk på anklagebænken – åbenlyst nedbrudt på legeme og sjæl. Den store, kraftige mand var i løbet af den korte tid blevet et menneskeligt vrag. Han hørte og så intet, løftede ikke engang hovedet, da dommen blev afsagt.

– Anklagede Orville, sagde dommeren, jeg har overvejet Deres sag ganske særlig grundigt. Jeg må konstatere, at der her foreligger et meget groft tilfælde af ansvarsløshed og uagtsomhed. Menneskeligt set er Deres gerning sonet ved at De har mistet Deres så højt elskede hustru. Jeg kan imidlertid kun dømme Dem efter loven. Det andet må De selv afgøre med Deres samvittighed. Min dom lyder på 5 års tugthus for uagtsomt drab . . .

Victor Orville sagde intet i retssalen. Først da celledøren lukkedes bag ham, råbte han: Min Gud, hvorfor blev jeg dog ikke også dræbt? Hvorfor skulle jeg blive i live? Mary, min Mary . . .

Skønt den ansete samfundsborger Victor Orville nu var blevet tugthusfange, slog hans mange venner ikke hånden af ham. Han besvarede imidlertid ingen af de mange breve og frabad sig besøg. Han ville være alene med sin samvittighed.

Da et år var gået, skrev han til justitsministeren og bad om at blive overflyttet til en straffeanstalt i en af de fjerneste egne af det britiske imperium. Han havde indflydelsesrige venner, og ønsket blev opfyldt. Ved Kapstaden i Sydafrika var netop bygget et moderne fængsel. Her blev celle 732 reserveret for straffefangen fra det engelske tugthus.

I denne celle levede Victor Orville. Han var en nedbrudt og dybt fortvivlet mand, men meget velanskrevet som fange, altid rolig og beskeden. Hver dag bad han om papir og blyant, fyldte papiret med streger på langs og tværs og skrev i firkanterne ord som „Min kære Mary".

I timevis sad Victor Orville og stirrede tomt på papiret, mens han tankeløst fyldte firkant efter firkant med bogstaver eller overmalede dem, så de stod som sorte kvadrater. Det var kun forvirret kradseri, som Orvilles hænder automatisk beskæf-

DEN DANSKE Alminette Transportspand

Helpresset i eet stykke af hård aluminium

VERDENS BEDSTE MÆLKESPAND

Elegant strømliniet form ● Umådelig stærk ● Vejer mindre end nogen anden aluminiumspand ● Let at holde ren ● Hele spandens indre kan overses ● Dobbelt hård aluminiumlegering.
For 5 kroners merpris får De 5 års ekstra levetid og en spand, De kan være stolt af.

A/S FREDERIKSBERG METALVAREFABRIK
Nitivej 10 . København F . Tel. C. 2326

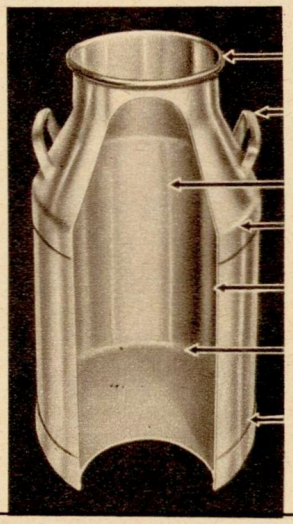

solid rand af stor styrke.

hærdede hanke, der ikke rager frem.

blank og glat overflade.

forstærket skulder.

solid vægtykkelse.

buet overgang til bunden.

bundring af hård aluminium eller galvaniseret stål.

Føres af FDB

tigede sig med, mens de nagende tanker pinte han hjerne.

En dag holdt Orville imidlertid op med at placere ord og bogstaver rent tilfældigt. Han havde opdaget, at han kunne fordrive tanken om Mary og hendes død i nogle timer, hvis han koncentrerede sig om at udfylde kvadraterne, så der dannedes ord både vandret og lodret. Han bad om et leksikon og fordybede sig mere og mere i sin mærkelige syssel.

Efterhånden blev det så påfaldende, at fangevogteren indgav rapport til fængselsdirektøren: Fangen i celle 732 er blevet forrykt . . . Direktøren forhørte sig om tilfældet og sendte fængselslægen til Orville.

Lægen gik til celle 732, hvor fangen fortsatte med at skrive bogstaver i de små kvadrater. – Tro endelig ikke, at jeg er blevet forrykt, sagde han, da formålet med lægens besøg gik op for ham. Jeg søger blot at fordrive mine tanker ved at konstruere disse ordgåder.

I fire timer blev fængselslægen i cellen. Men ikke for at undersøge den fangne. Han sad på Orvilles briks med et ark kvadreret papir i hånden og forsøgte at finde de rigtige bogstaver til de små firkanter. Så gik han tilbage til direktøren. Man siger, at både direktørens kontor og lægens konsultationslokale var lukket resten af dagen.

Kort tid senere offentliggjorde en avis i Kapstaden den første kryds- og tværs-opgave. Bladets oplag steg i løbet af en måned med 100,000 eksemplarer. To år senere, endnu mens Victor Orville sad i tugthuset, løste hele verden krydordsopgaver. Som en epidemi greb kryds- og tværs-manien om sig. Overalt spekulerede man på gammeltestamentlige navne med 3 bogstaver og urtidsdyr med 7 bogstaver, på japanske mønter og ægyptiske faraoner.

Den dag, Orville for stedse forlod celle 732, overrakte fængselsdirektøren ham et konto-udtog, hvoraf fremgik, at han var ejer af en sum svarende til 20 milioner kroner, penge der var kommet ind som betaling for udnyttelse af krydsordsideen, mens ideens fader sad i fængslet.

Orville købte sig et hus med en stor forsømt have uden for Kapstaden og levede nærmest som eneboer, uden at optage kontakten med gamle venner. Samvittigheden plagede ham stadig. Om natten vågnede han ofte badet i sved efter i drømme at have genoplevet den nat, da Mary mistede livet. For at fordrive de evigt tilbagevendende tanker konstruerede han stadig nye former for krydsordsopgaver og lod dem patentere.

Kun 8 år levede Victor Orville efter løsladelsen fra fængslet. Han døde 43 år gammel af tuberkulose.

Den kæmpeformue, han havde samlet sig, var testamenteret til husbestyrerinden Jessica, som fordelte den blandt medlemmerne af sin talrige familie. Det var hende, som bestilte gravstenen med kryds- og tværs-opgaven. Hun syntes, det var det rigtigste mindesmærke.

DYRSKUE

Humoreske af Willy Breinholst

JEG har altid ment, at dyrskue ikke rigtigt var noget for mig. Jeg har været til et enkelt engang, men som københavner følte jeg mig en smule tilovers, og jeg gik derfra uden at ane mere om en ko, end da jeg kom.

I år har jeg i min ferie været til mit livs andet dyrskue. Jeg havde fået det indfald at trække i brune gummistøvler, en hvid malkejakke og ternet kasket. Munderingen akcepteredes af landmændene på skuet, og – milde himmel! Hvilken verden, jeg fik indblik i! Hvem havde til eksempel anet, at der er noget, der hedder en dyb ko? Og en ko med vigende læn? For ikke at tale om en ko med lave omdrejere. Jeg hørte det gang på gang:

– Der skal du se, Marius, hun dér har dælme en fin bagstilling.

Marius rystede på hovedet.

– Hun har lave omdrejere, sagde han.

Efterhånden lurede jeg mig til så mange fagudtryk, at jeg vovede at fremsætte min mening om malkeko nr. 25, Lone IV, over for en hyggelig, ældre landmand.

– Hun dér, sagde jeg og pegede på koen, hun har et godt lige kryds.

– Tjae, joe, et helt godt præg, måske nok lidt tynd i gjorden og lidt opsvejet i krydset, men ellers et rigtig nydeligt dyr.

– Hun har i hvert fald et velstillet bryst.

– Hva'?

– Jeg mener, æh'e . . . patterne er velstillede, ikke?

Ordet patter fald lidt akavet i min mund, men jeg lærte dog lidt efter lidt at slynge det ud med tilpas ligegyldighed.

– Et rigtig velansat yver, men patterne er lige lovlig tætstillet på foryveret.

Jeg gik over og kikkede koen mellem forbenene. Så vidt jeg kunne skønne, havde den overhovedet ikke noget foryver.

Jeg fulgte med min nye ven, der senere navngav sig som parcellist Rs. Jensen, ned til staldene med de flotte hingste. Rs. Jensen pirkede lidt til en af dem med sin stok.

– Dér skal du se nogle føre lemmer, sagde han begejstret, han er god til avl. Der er en fin dybde i ham, hvad?

– Man skal lede længe efter en sådan dybde, indrømmede jeg og lod blikket løbe for om muligt at få øje på dybden.

– Men lemmerne er nu ikke helt rene.

Rs. Jensen var ikke ubetinget tilfreds, og jeg syntes, jeg burde lufte en smule utilfredshed også:

– Han har bløde koder, fastslog, jeg, selvom jeg aldrig fandt ud af, *hvor* koderne sad.

Rs. Jensen vristede hingstens kæber fra hinanden og kikkede den længe og intenst ned i halsen. – Hum-m- . . . sagde han, slap sit tag i gebisset og trådte lidt til side, for at jeg kunne foretage den samme manøvre. Jeg tøvede lidt, men da hingsten tilsyneladende var venligtsindet og i hvert fald i besiddelse af et godt, skikkeligt blik, vovede jeg omsider at rive dens kæber fra hinanden. Det gik nemmere end antaget.

– Hum-m-m- . . . sagde jeg så.

– Tjae, sagde Rs. Jensen betænkelig. Pludselig sprang sveden frem på min pande. En uforudset vanskelighed var opstået. Før eller senere ville jeg blive nødt til at slippe mit tag i kæberne. *Men jeg turde ikke.* Det var afgjort den vanskeligste situation, jeg i mit liv havde været i. – Hum-m-m. . . sagde jeg endnu engang for at vinde tid.

Landmændene begyndte at flokkes om os. De ville pludselig allesammen kikke hingsten ned i svælget.

– Rivefladen er lidt rund, sagde een, han er dælme godt blødmundet, jeg tør vædde på, at han går bag biddet.

Jeg kastede et blik over mod samariterteltet, hvor to mand stod og ventede på, der skulle ske en ulykke et eller andet sted på pladsen. Godt! tænkte jeg, de skal få noget at bestille! Og så slap jeg taget i hingstens kæber. Til min forbavselse benyttede den ikke lejligheden til at bide hænderne af mig.

Rs. Jensen trak mig med over til de af-

komsprædierede orner. Han studerede ivrigt skiltet over et af fodertrugene.

– Femten points for trivelighed, ja'e, ja'e, jo'e . . . måske. Og niogtyve points for totalindtryk og ensartethed. Hva' si'r du?

– Tja'e . . . svarede jeg og kløede mig eftertænksomt om hagen, ja'e, ja'e, jo'e . . .

Rs. Jensen tog svaret for gode varer. Så gik vi tilbage til kvægstaldene. Pludselig stak en landmand et reb i hånden på mig.

– Her, sagde han, hold det lidt, mens jeg henter et par øller.

Jeg holdt beredvilligt, indtil jeg med eet mærkede en sær, varm, grov tunge slikke mig på hånden. Jeg turde ikke vende mig om, men rakte en arm bagud og fik fat i først en ring, senere en blød mule og endelig et kort, kraftigt horn . . .

– Rasmus! hviskede jeg hæst, hvor fører det reb hen, jeg står med i hånden?

– Til tøren Danhøj, svarede Rs. Jensen, og et øjeblik senere fik samariterne omsider noget at gøre.

– Det er nu meget sjovt at tænke sig, sagde jeg kæphøj, da jeg om aftenen havde inviteret Rs. Jensen på restaurant, at jeg kunne være stukket af med Danhøj!

Rasmus svarede ikke. Han stirrede betaget på en ung pige ved et bord over for os.

– Velstillede lemmer, mumlede han hen for sig, måske nok lidt tynd.

Billedet viser et ganske almindeligt kælderlokale med råt cementgulv. Gulvet er behandlet med sort-hvid Zema-Plast, på væggene er et stykke malet med hvid-sort, mens den øverste del er hvidtet – det er en meget elegant kombination, som fuldstændig har forandret rummets karakter.

TIL TRODS FOR at man i de sidste år er blevet forvænt med adskillige overraskelser fra farve- og lakindustrien, er den flerfarvede maling, som FDB bringer på markedet under navnet Zema-plast (fremstillet af danske ingeniører), lidt af en sensation, en fuldstændig nyskabelse indenfor branchen. Produktet er en strygefærdig gulvmaling på plasticbasis, der giver *flere* farver i *samme* penselstrøg, og som vil få varig praktisk anvendelse – først og fremmest på cementgulve i kældere og garager, på altaner, i vindueskarme og kakkelovnskroge og lignende steder, men også på gamle trægulve, på afslidt linoleum, stragula etc. Ydermere kan den anvendes på vægge f. eks. i trappegange og kældere.

Zema-Plast er ikke brandfarlig, hverken under påføringen eller efter optørringen. Desuden er den alkalibestandig, således at den ikke påvirkes af salpeter'en i puds og beton og derfor ikke kræver afhærdning eller neutralisering med zinksulfat, men kan bruges direkte på frisk, hvidtør cement eller puds uden risiko for forsæbning.

Zema-Plast fås i følgende 6 kombinationer: sort/hvid, hvid/sort, grøn/hvid, okker/hvid, italienskrød/hvid, grå/grøn/hvid. Disse farvesammensætninger giver naturligvis rigt spillerum for fantasien – og enhver, der med interesse går op i opgaven, har mangfoldige muligheder for en individuel kunstnerisk udfoldelse. Men også den, der „går lige til sagen" uden rutine og kunstneriske ambitioner kan skabe smukke og praktiske resultater af sit arbejde – fine, marmorerede mønstre som f. eks. kvadratmønster, hvor penselbredden angiver kvadratstørrelsen, fantasimønster i halvcirkulære strøg eller sildebensmønster, hvor f. eks. fugerne i gamle brædde gulve danner naturlige afgrænsninger for „sildebenene". Et morsomt kvadratmønster kan også opnås ved at bruge f. eks. to forskellige farvekombinationer til de enkelte kvadrater. Derimod må frarådes at blande farvekombinationerne indbyrdes. Det pæneste og reneste resultat opnås uden indbyrdes blanding.

Jo mindre øvet, man er, des bedre udbytte får man af sit arbejde. Den dygtige fagmand arbejder normalt på den traditionelle, grundige måde, stryger på langs, på tværs og igen på langs. Men jo mere der arbejdes med Zema-Plast, des mindre udpræget bliver den flerfarvede effekt. Den skal netop ikke arbejdes ned i fladen, men kun påføres med lette strøg – som „med kvindehånd".

Zema-Plast påføres bedst med en kort og stiv, billig fernispensel, thi derved skiller farvekomponenterne sig bedst og klarest ud.

Under påføringen må man altid sørge for at have rigelig maling på penslen, så den glider let og ubesværet hen over fladen, ellers opnås ikke den ønskede flerfarve-effekt.

Zema-Plast har andre fordele udover de rent skønhedsmæssige. Da den jo ganske naturligt må påføres i forholdsvis svære lag, virker den i høj grad støjdæmpende. Den hindrer støvdannelse – og så er den 100 pct. modstandsdygtig mod vand og alle gængse rengøringsmidler efter behandling med klar Zema-Plast lak 445. Derfor er den særlig anbefalelsesværdig til køkkener med gamle trægulve. Også slidstyrken er uforlignelig.

Er gulvet til stadighed udsat for fugt afsluttes med Ultrex vejrbestandig celluloselak nr. 4045. I øvrigt kan alle ønskede oplysninger fås i de brochurer, som er fremlagt i brugsforeningerne.

Malingens evne til fuldstændig at dække materialet, således at man ikke aner, om det er nyt eller gammelt, om det er træ eller puds, eller om der er fejl og reparationer i underlaget, gør at den med stor fordel kan anvendes på selv de mest utrolige steder og give lokalet et ensartet præg.

Det anbefales at foretage en prøve på en lille flade, før man går i gang med selve arbejdet.

♣

HØRER DE TIL DEM, der er grebet af *barbecue*-feberen og gerne laver mad over trækuls-ild i haven? Det er slet ikke nødvendigt at købe de forholdsvis dyre trækulsovne. Nogle sammenstablede mursten med en ganske almindelig galvaniseret dørrist over, fungerer mindst lige så tilfredsstillende, og dørristen har den store fordel, at den kan tage langt flere bøffer end de ovne, der for tiden er i handelen herhjemme.

OLIEFYR
AMANDA
oliefyr til mindre kedler
EGRO-DAN
oliefyr til større kedler.
Levering, montering og service overalt i landet.
Få nærmere oplysning i BRUGSEN.
TECTUM
AMBA · VIBY J.

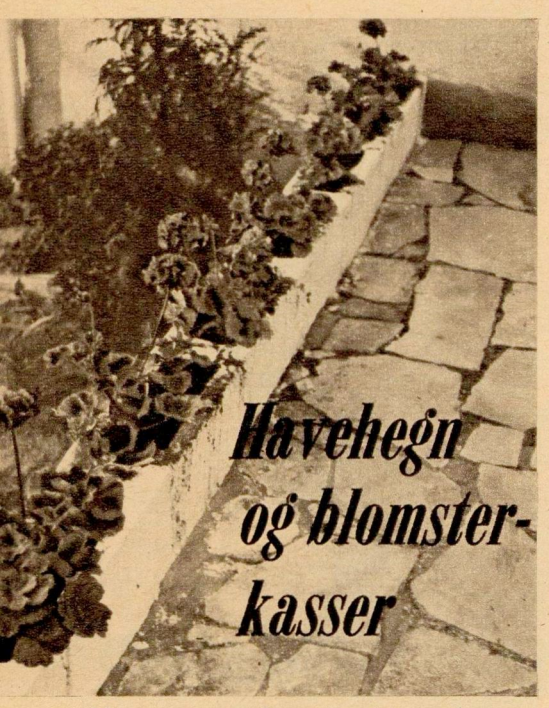

Havehegn og blomsterkasser

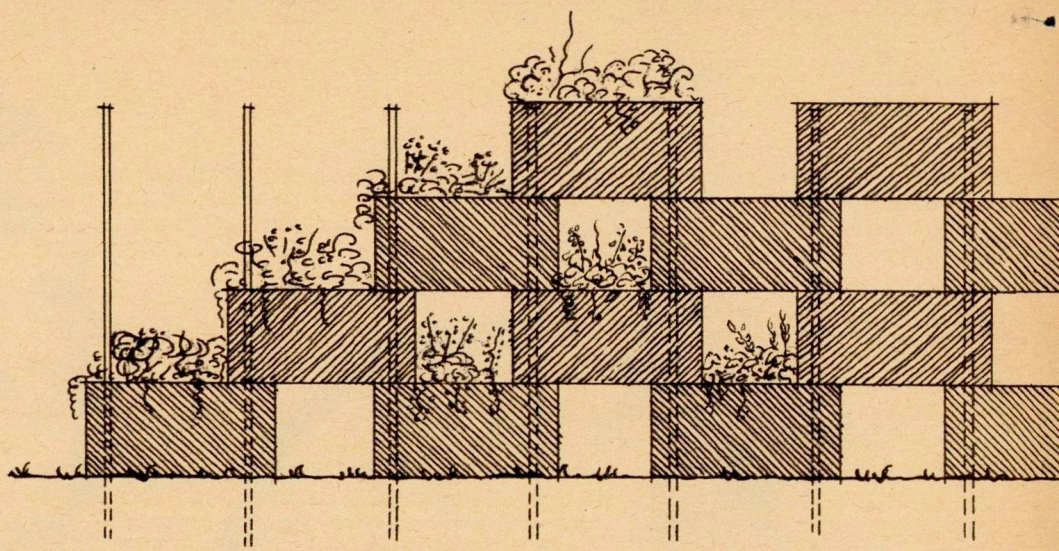

En „gennembrudt mur" med blomster og grønne planter i åbningerne vil have en god virkning i haven og lader sig let bygge ved anvendelse af durisolblokke og en afstivning, f. eks. gamle vandrør, der i forbindelse med jorden kan holde muren.

NÆPPE MANGE haveejere har tænkt over, med hvilken fordel de kan udnytte Durisol hulblokke i deres haver, såvel til plantekasser som til hegn. Ovenstående billede viser en række durisolblokke, der er anbragt som plantekasser på kanten af en terrasse og plantet til med pelargonier.

En anden effekt kan opnås, hvis man sætter f. eks. 3 skifter blokke (højde ialt 75 cm) op som vist på tegningen. Hegnet afstives med f. eks. gamle vandrør, der i forbindelse med jorden kan holde muren – hvis den ikke står udsat for stærk blæst.

Når durisolblokkene sættes direkte i jorden (som på fotografiet), behøver man ikke at lægge nogen bund i blokkene. Dette er nødvendigt, når de anvendes til hegn som vist på tegningen. Det letteste er at sømme et finmasket, galvaniseret net på undersiden af blokkene. Eventuelt kan man støbe et tyndt lag beton ovenpå nettet. Husk at lave hul til vandrørene. Man får mest fornøjelse af at bruge den såkaldte *„drageblok"*. – Jorden i blokken i hegnet bør være blandet med tørvestrøelse (spagnum), der holder på fugtigheden.

Blokfacaderne kan man kalke eller male. Naturligvis vil vand trække ud fra jorden i blokkene, og udtræk fra gødning og spagnum vil give skjolder i farverne, men praksis viser, at dette virker som patina i det grønne og farvede fra blomsterne.

Man bør ikke forsøge at pudse blokkene. Fugten og udtrækket fra gødning og humus fra tørvestrøelsen vil fremkalde afskalninger og revner.

Men hvorfor ikke lade blokkene stå rå og ubehandlede? Flere haveejere synes at netop den lysegrå cementfarve er en meget smuk baggrund for det brogede blomsterflor.

Blokkene er 20 cm tykke og måler 25×50 cm. De koster knap 2 kr. pr. stk. Til et åbent hegn som vist på tegningen bruges ca. 5 stk. pr. m².

I øvrigt bruges durisol-*plader* i 5 eller 6 cm tykkelse meget af store gartnerier som vægge (rammer) i drivbænke. Durisol rådner ikke, således som trævægge, og er følgelig mere økonomiske. Haveejeren vil også kunne have glæde af Durisol til dette formål.

små fiduser

MANGE HOBBYFOLK svæver i uvidenhed om de selvskærende skruer „galop-skruerne", som de også kaldes. Næste gang De skal sætte en skrue i en metalplade, skulle De undlade møtrikken på bagsiden og i stedet bruge en en selvskærende skrue. Hullet skal være lidt mindre end gevindets yderste diameter, og derefter tvinges skruen hårdt i hullet. Gevindet skærer sig selv ved friktionen mod kanterne af hullet, og skruen sidder urokkeligt fast. Selvskærende skruer fås i en række forskellige størrelser og med runde og flade hoveder.

♣

METALKURVE som bruges i haven til transport af ukrudt og affald, ruster hurtigt, hvis de ikke beskyttes ordentligt. Det mest effektive er at give kurven en gang galvaniseringsmaling, og det hurtigste er at benytte støvsugersprøjten – men gør det endeligt udendørs, hvis De ikke tillige ønsker loft og vægge galvaniserede.

♣

EN HAVEGANG, der er belagt med groft grus, og som skal behandles med ukrudtdræber, sprøjtes med størst fordel lige før regnvejr, og effektiviteten af sprøjtemidlet øges, hvis man efter udsprøjtningen river gangen grundigt igennem med f. eks. en løvrive. På denne måde fordeles giften ordentligt og trænger bedre ned i jorden.

SAMVIRKE's redaktion, annonceafdeling, abonnementsafdeling, Njalsgade 15, København S. Telefon Central 4015. – Samvirke påtager sig intet ansvar for manuskripter, fotografier eller tegninger, der uopfordret indsendes. – Tryk: Egmont H. Petersen, København.

Nurén - landets mest solgte

NUREN er rengøringens universal-middel, og det er så nemt - blot nogle dråber, og så bliver alting rent og fint som aldrig før. NUREN klarer det hele - opvask, rengøring, pletrensning og vinduespudsning. Og det er slet ikke tilfældigt, at flydende NUREN er det mest solgte rengøringsmiddel i landet.

STATSBIBLIOTEKET
I ÅRHUS

¼ flaske 1.40

og så får De endda dividende på Nurén i Brugsen